Мы бідны, уж з діда, прадіда,
То духом хоц будме богаты!
І чести не дайме здоптати,
А віры не зломит нам біда!
(Русенко)

ISSN 1508-5104

DWUMIESIĘCZNIK

СТОВАРИШЫНЯ ЛЕМКІВ

STOWARZYSZENIE ŁEMKÓW

LEMKO ASSOCIATION

Бесіда

ДВОМІСЯЧНИК ✲ РІК XXII, Нр 5 (116) ВЕРЕСЕН – ЖОЛТЕН 2010 ✲ КРЕНИЦЯ – ЛІҐНИЦЯ

Христина Герц з Підкарпатской Руси украсила не лем пісньом ювілейну, XXX. Лемківску Ватру на Чужыні

Бесіда

Часопис Головного Заряду Стоваришыня Лемків

выходит од 1989 рока

посвячений збережыню істориі, культуры і языка Лемків

інформуючий о жытю нашой і братніх нам суспільности

плекаючий вірні надіі прадідів і вітців

В *Бесіді* почуєш смак рідного слова, такого, як передати го треба твоім дітям і внукам

Буд спілучастником і спілтворцьом *Бесіды*, бесідуй з *Бесідом*

Бесідуй, рад, гвар, повідай! Товды ЛЕМ будеш собом І шанувати Тя будут Люде

Чытай Бесіду Внуку і Діду!

Творча дорога вымагат од майстра працы, терпіня і врешті натхніня. Працуючы інжинєром, керівником в установах ни на момент не лишал натхніня до творчости. А може оно його не хотіло лишати?... Зрозуміле єдно: так мало ся стати, а не інакше. В каждого своя доля, своя стежечка, маме піти ньом, слідувати стежыти за ньом і – борони Боже – не зраджувати ій, а значыт – собі

Петро Когут, *Народний артиста Митро Солинко*, стор. 6

(...) Говорять всі завжди з пафосом, і кожен у виступі акцентує, що лемки є найзахіднішою гілкою українського народу. Що цікаво, — на бойківських чи гуцульських фестивалях ніколи не почуєте, що бойки або гуцули належать до українського народу. А на лемківському святі це постійний рефрен.

Анна Кирпан, *„Дзвони Лемківщини"*, стор. 10

(...) Хоц была планна погода, повело ся препровадити вшыткы проґрамовы бльокы. При нагоді ювілею появляли ся голосы – ци названя „на чужыні" гнеска то не анахронізм, або орґінальний „сепаратызм", бо ватра в Михалові на стале вписала ся до календаря не лем лемківскых культуральных імпрез. Прото лишат ся зьвіданя: ци то лем туга за горами, ци так тяжко на чужыні?

Анна Рыдзанич, *Ювілей на чужыні*, стор. 12

(...) Тото становиско ГСУ стрітило ся з єднодумном критыком вшыткых меншын. Олена Дуць-Файфер арґументувала што признаня ся за меншыну в одповіди ци то на перше, ци на друге зьвіданя повинно быти рахуване – як меншынова достоменніст. Попер єй становиско експерт комісиі спільной професор Ґжеґож Януш. І як ся выявило, спільні переконали до такого становиска міністра Сємоняка і беручых участ в дискусиі представители ГСУ.

Богдан Ґамбаль, *Народны і етнічны меншыны в Польщи на европейскым тлі*, стор. 18

Само місце, де одбыват ся ватра, є барз урокливе, хоц невелькє. З єдной сторони парк, а з другой озеро. Посередині зас лука, а на ній невелика сцена, столы і лавкы, котры підкрісляют родинний характер імпрезы. Окрем того каждий приходит зо свойом меридьом, бо неє ниякой ґастрономіі. Люде чуют ся як на пікніку, а барже на гостині.

Андрий Копча, *Лугы – 20-ий раз*, стор. 22

На передній стороні окладинкы: *Солістка ансамблю „Бабчына Співанка" Христина Герц*

На задній стороні окладинкы: *Фоторепортаж з Лемківкой Ватры на Чужыні*, фото: П. Кузяк, М. Воргач

Новины, не новины – не лем з Лемковины

♦ 2 липця в Сандецкым Етноґрафічным Парку (Ґаліцийскє Містечко) орґанізувано *Форум Сандецкой Пресы (Forum Prasy Sądeckiej)*. Од лемківскої страны участ – як редакторы – взяли др Олена Дуць-Файфер (*Річник Руской Бурсы*) і Петро Трохановскій (*Бесіда, Лемківскій Річник*).

♦ 8-11 липця на Ґорличчыні концертували (в рамах проєкту *Muzyka cerkiewna w Beskidzie Niskim*) Хор Выжшой Грекокатолицкой Духовной Семінариі „Октоіх" зо Львова і Камеральний Хор Студентів Православной Теолоґії з Варшавы. Концертували окремо, єдны в православных, другы в грекокатолицкых парафіях.

♦ 10 липця Руснакы Войводіны выбрали на наступну каденцию нового предсідателя Национального Совіту Руснаків. Остал ним Славко Рац з Руского Керестура.

Поломнчество. Фото: П.Басалыґа.

♦ 11-12 липця в Ганчові, Высові та передовшыткым на Горі Явір празднувано памят Апостолів Петра і Павла. Як все, свято зобрало велькє число поломників. Служыло аж пятьох архієреів, нашой Церкви і ближньой – зза хырбета Бескіда.

♦ 15 липця на Уграх підчислено реєстр выборців, котры в жолтни будут мати право выберати членів окружных меншыновых самоуправлін. На руськым списку нарахувано 4239 осіб, то є... такой 4-кратно веце як попередньо, ачий коштом Словаків, котрых ся зменчало з 15. до 12. тисячи.

♦ 16 липця америцкы Русины гостили в центральным своїм осередку – Народным Культурным і Освітнім Центрі в Манголі (Пенсильванія) бурмістра Пряшова Павла Гадярі, якій перебывал з візитом в Пітсбурґу – партнерскым місті Пряшова.

♦ 16-17 липця проходила ювілейна – XX Лемківска Ватра в Лугах, орґанізувана Товариством Любителів Лемківскої Культуры в Стшельцах Краєньскых. Як пристало на ювілей – імпреза мала богатший як по інчы рокы програм (чытай тіж на стор. 22).

♦ 23-25 липця в Ждыни Объєднання Лемків орґанізувало XXVIII Лемківску Ватру. Як доносили медиі: *Tegoroczna Watra upłynęła wyjątkowo spokojnie. Dobrej zabawy nie zakłóciły żadne nacjonalistyczne wybryki.* Жебы лем, зас, не тот дощ і студін!

♦ 24-25 липця в Камюнці на Спишы орґанізувано Дни Русиньскых Традиций. Розрушным мотором той інтересючой імпрезы є добрі нам знаний з михалівскых Ватр і креницкого Бієнале ансамбль „Барвінок".

♦ 31 липця – 1 серпня проходил XIX Фестіваль Енді Воргола в Миковій. 6-тисячній публиці представили ся фолькльорны ансамблі, а передовшыткым групы музыкы поп зо Словациі, Чех, Украіны та Італіі. Важном подійом была промоция книгы *Микова – русинькє село на простори семох століть*, котру презентувал автор, доц. Василь Хома, родом миковян (долов знимка з Миковы).

♦ 6-7 серпня в Михалові одбыла ся ювілейна – XXX Лемківска Ватра на Чужыні. Одбыла ся барз щесливі, помедже велькыма зливами, што всякли покірні до михаліского піску (шырше чытай на сторонах 12-17)

♦ 7-8 серпня в Монастыриску на Західній Украіні (Тернопільска область) проходил *Всеукраїнський Фестиваль Лемківської Культури* „Дзвони Лемківщини", повселюдні званый ватром. О дванадцетій едиціі того свята зас, по кілкох роках, маме можливіст прочытати в шыршым репортажи (см. стор. 10-11).

Сцена фестивалю *Дзвони Лемківщини*, фото: А.Кирпан

♦ 13-17 серпня АПіТ „Кычера" брал участ в Медженародным Фолькльорным Фестівали в Піроті (Сербія). Пак по тыжньовым одпочынку в Греціі, вертаючы до краю, 24 серпня дал выступ для Руснаків в Рускым Керестурі.

♦ 15 серпня, по минулорічній, пробній імпрезі, діюча на Словациі орґанізация Молоды Русины розпалила єдну іщы ватру – Русиньску Ватру в Малым Липнику над Попрадом (такой напротив нашой Андриівкы).

♦ 21 серпня в Старых Янковцях (Хорвация) Сьвітова Рада Русинів мала своє 5. поконґресове засіданя. Участ взяи члены зо Сербіі (ведучий СРР Д. Папуґа), Хорвациі, Угрів, Словациі, Чех, Украіны і Польщы – Андрий Копча і Ґаліна Малецка, репрезентуюча лемківскє шкільництво

♦ 22 серпня в Пивничній проходило XI Вересовиско – стріча польскых, словацкых і лемківскых творців. З нашой страны – на тот раз – творчіст Івана Русенкы словом та пісньом приближыли зобраным Олена Дуць-Файфер та Петро Мурянка.

♦ 30 серпня выставом кіриличных стародруків в ґорлицкым музею ПТКТ (РТТК) розпочала ся перша едиция Тыжня Православной Культуры, орґанізуваного через Єпархіяльний Осередок Православной Культуры „Ельпіс".

Watra znowu zapłonie w Ługach

To już dziś na plaży w Ługach zrobi się gwarno i wesoło. O 16.00 rozpocznie się XX Łemkowska Watra, festiwal pieśni i kultury łemkowskiej.

– Zapraszamy nie tylko Łemków, ale wszystkich, którzy interesują się naszą kulturą, ale też tych, którzy jeszcze jej nie znają – zachęca ksiądz Artur Graban, jeden z organizatorów imprezy. W piątek na scenie wystąpią zespoły młodzieżowe. – Pojawiały się głosy, że Watra jest tylko dla starszych, dlatego chcemy zrobić ukłon w stronę młodzieży – dodaje Graban.

I tak na początku zagrają zespoły typowo łemkowskie: Wodohraj, Trojanda i Nadija, wszystkie z dolnego śląska. Będzie też folkowa grupa Burjan z Gorlic i kwartet wokalny Akord z Ukrainy. Gwiazda wieczoru to kapela folkowo – rockowa Berkut z Olsztyna.

Jednak główna impreza rozpocznie się w sobotę o 18.00. Wtedy najstarszy Łemek rozpali ognisko zwane właśnie watrą. W tym dniu wystąpią m. in. Ługowianki z Ługów, zespół ludowy Roztoka z Rudej. Na scenie pojawi się także łemkowska pieśniarka Julia Doszna, zespół ludowy Osławianie i strzelecka grupa grająca muzykę folkową Lemko Tower. Jednak największą atrakcją jest wieczorna zabawa ludowa. Stoły będą się uginać od jadła i napitku, a do tańca zagrają zespoły Wodohraj i Nadija. Organizatorem Watry jest Stowarzyszenie Miłośników Kultury Łemkowskiej ze Strzelec. (Mateusz Feder, *Gazeta Lubuska*, 16 lipca 2010)

Zabezpieczamy się: *dolny śląsk, Łemek*, Roztoka z *Rudej* to nie kiksy przepisywacza z „Besidy". Miałem jeszcze ochotę na słowo m.in. o *typowo łemkowskich zespołach*, ale ugryzę się w jezyk.

Starostwo sprzedaje, proboszcz protestuje

– Od 1991 roku staramy się o zwrot naszej dawnej nieruchomości, na której stoją warsztaty szkolne, ale ze względu na dobro uczniów nie naciskaliśmy – mówi ks. Jan Pipko, proboszcz parafii greckokatolickiej apostołów Piotra i Pawła w Krynicy-Zdroju. – Skoro jednak teraz władze powiatu nowosądeckiego chcą sprzedać ten teren z budynkiem, to mocno się sprzeciwiamy. Uważamy, że on nam się należy, o czym zapewne zdecyduje Komisja Majątkowa, bo w tej sprawie posiada odpowiednie dokumenty. Już zresztą w 1996 r. władze państwowe oddały nam plebanię i teren wokół.

W ubiegłym roku Ministerstwo Finansów zadecydowało o likwidacji tzw. gospodarstw pomocniczych. Taki charakter noszą m.in. krynickie warsztaty szkolne, gdzie praktyczną naukę zawodu mechanika pobierają uczniowie miejscowego Zespołu Szkół Zawodowych.

Zawodowka od kilkunastu lat podlega nowosądeckiemu starostwu. W związku z ministerialną decyzją zarząd powiatu postanowił sprzedać jej nieruchomość z warsztatami. (...)

Działka ma około 87 arów. Część zabudowań wykorzystują też prywatni najemcy. Biegły wycenił jej wartość na ponad 1,1 mln złotych.

Wystąpienie grekokatolickiego proboszcza zaskoczyło władze powiatu. Jak się okazuje, ani starosta, ani radni nie mieli pojęcia o sprawie parafii przed komisją. (...)

Urzędnicy powiatowi daklarują, że bez wiążącej decyzji komisji nie zostanie zawarty kontrakt z żadnym nabywcą działki. Mimo to kontynuują administracyjne procedury. Powstała wspomniana wycena nieruchomości i niebawem ogłoszony zostanie przetarg. (...) (Jerzy Wideł, *Gazeta Krakowska / Nowosądecka*, 20 lipca 2010)

Nie wie prawica co czyni lewica?

Krynica, czyli Krzenycze

Cerkwie grekokatolicka pod wezwaniem swiętych Piotra i Pawła oraz prawosławna świetego księcia Włodzimierza w Krynicy Zdroju pokazują przyjezdnym, że w uzdrowisku mieszkają także wyznawcy Kościoła wschodniego. Wiernym zaś tego obrządku przypominają historię i nakazują dbać o przyszłość swojej społeczności. Są niczm latarnie morskie dla Łemków mieszkających w morzu polskich sąsiadów.

W Krynicy Łemkowie, zwani też Rusinami mieszkają od zawsze. Wszak nazwa tej miejscowości wywodzi się od nazwy Krzenycze, majacej swój źródłosłów na Ukrainie. Jeszcze na przełomie XIX i XX wieku Łemkowie stanowili większość mieszkańców. Potem burzliwa historia przeorała łemkowskie losy pod Jaworzyną Krynicką. (...)

Według szacunkowych danych, Krynicę zamieszkuje około tysiąca Łemków. Z przyległymi miejscowościami ta liczba dochodzi do dwóch tysięcy. To kilkadziesiąt razy mniej niż przed II wojną światową. Dziesiątki tysięcy Łemków, najpierw w 1944 r., a nastepnie w 1947 r. w wyniku haniebnej akcji Wisła, musiało opuścić swoją małą ojczyznę, w tym Krynicę. Wśród nich był m.in. Nikifor, slynny malarz-prymitywista, który z wysiedlenia kilkakrotnie wracał w rodzinne strony.

Pierwsze powroty rodzin zaczęły się na poczatku lat 50. XX w. Trwały trzydzieści lat. (...) (Jerzy Wideł, Gazeta Krakowska / Nowosądecka, 23 lipca 2010)

Długi i przystępny artykuł, przeplatany rozmowami z księżmi J. Pipką i P. Pupczykiem, J. Stawiskim, W. Grabanem, K. Cyconiem i P. Trochanowskim.

Polacy i Łemkowie. Rozdrapywanie ran

(...) Ostatnio Polaków i Rusinów z Beskidu Niskiego poróżniła postać Kazimierza Pułaskiego. Kiedy pojawił się projekt postawienia pomnika w Wysowej, miejscu walk konfederatów barskich, wybuchła afera. Zjednoczenie Łemków skierowało do wojewody małopolskiego protest.

– Jestem zdumiony, że tak odległa historia wciąż budzi tyle kontrowersji – mówi Antoni Bara, jeden z inicjatorów budowy pomnika Pułaskiego. (...)

W swym proteście, skierowanym do wojewody, Zjednoczenie Łemków argumentowało:

„Izby, Szubieniczny Wierch oraz Wysowa wiążą się tragicznie dla naszej społeczności z pobytem w tych miejscach konfederatów barskich pod dowództwem Kazimierza Pułaskiego. W Izbach koło szańców konfederaci wieszali na szubienicy ówczesnych Rusinów, a współczesnych Łemków. W Wysowej zaś konfederaci ciężko dawali się we znaki miejscowym Łemkom, czego wyrazem były gwałty, uciążliwa i grabieżcza aprowizacja w ciągu dwóch lat oraz spalenie cerkwi".

Stanowisko Zjednoczenia Łemków podzielił prawosławny arcybiskup przemyski i nowosądecki Adam oraz metropolita przemysko-warszawski obrządku greckokatolickiego Jan Martyniak.(...)

– Rozumiem Łemków, szanuję ich tradycje i kulturę – zapewnia (Andrzej Bara – red. „Besida"). (...) Myślałem, że na emeryturze osiądę w wysowej i coś jeszcze dla niej zrobie. Zarówno dla Polaków, jak i dla Łemków. Ta miejscowość ma potencjał, tylo trzeba ludzi do niej przyciągnąć. Postać Pułaskiego, tak czczona za oceanem, mogłaby być magnesem. Dogadałem się z miejscową władzą. Nie sądziłem, że trzeba chodzić i pytać każdego, czy się zgodzi, żeby w Polsce postawić pomnik polskiemu bohaterowi.

Wojewoda małopolski jednak cofnął zgodę na postawienie pomnika w planowanym miejscu. W piśmie do prawosławnego arcybiskupa Adama poinformował, że rozważa inną lokalizację. (...) (Marek Lubaś-Harny, *Gazeta Krakowska / Magazyn*, 23 lipca 2010)

To już drugi pomysł uwiecznienia Kazimierza Pułaskiego w Wysowej. Przed dwoma laty właściciele karczmy „Gościnna Chata" (łemkowsko-polskie małżeństwo) po jej rozbudowie zamierzali – z inspiracji prof. Ziejki (UJ), nie do końca świadomie – rozszerzyć również nazwę lokalu – „Gościnna Chata – ostatni zajazd Pułaskiego". Wtedy, po głosach w prasie zareagowałem:

„W Gościnnej Chacie i ja nie raz byłem, *miód-gorzałkę piłem*. Czy będę jeszcze? Nie wiem. Bo mimo głębokiego szacunku dla historii bliźniego narodu i faktu, że od ostatniego zajazdu Pułaskiego na tym terenie minęło prawie 240 lat – czemuś się, jako Łemko, przed tematem wzdragam. To genetyczny odruch, i nic na to nie poradzę." („Besida", Nr 106, styczeń-luty 2009)

Ziemia obiecana

W Binczarowej od dziesiątków lat sołtys wywodzi się z tej samej rodziny: Stanisław Gruca był nim 33 lata, a jego syn Władysław sprawuje tę funkcję już 19. w 64-letniej połemkowskiej historii Binczarowej Grucowie sołtysami byli więc dotąd w sumie przez 52 lata. (...)

Stanisław Gruca pochodził z wielodzietnej rodziny, miał szesnaścioro rodzeństwa nic dziwnego, że w chacie było ciasno i ubogo. (...) Toteż gdy część Łemków zaraz po II wojnie światowej wyemigrowała do

ZSRR, pozostawione przez nich gospodarstwa stały się darem od losu, ziemią obiecaną dla stłoczonych w chatach polskich chłopów. Grucom przydzielono 15 hektarów z drewnianym domem i zabudowaniami gospodarczymi: chlewem, oborą, stajnią, stodołą... Każda osobno, nie tak jak u nich w Kąclowej, gdzie cały inwentarz gnieździł się w jednym pomieszczeniu, sąsiadującym z izbą mieszkalną. (...)

Syn Gruców Władysław był jednym z pierwszych urodzonych już w Binczarowej dzieci osadników, może nawet całkiem pierwszym, bo przyszedł na świat już 1946 r. Grucowie przez dwa lata mieszkali obok Łemków i dzisiejszy sołtys przechowuje przekazywaną z pokolenia na pokolenie pamięć o nich jako o solidnych i gościnnych ludziach. Ale w 1947 r. wojsko wysiedliło sąsiadów i rodzice nieraz opowiadali, jaki był lament, jaki płacz, aż przykro było patrzeć na cudze nieszczęście. (...) (Ireneusz Pawlik, *Sądeczanin. Dodatek specjalny – Panorama wsi sądeckich (7). Binczarowa*, sierpień 2010)

Beznamiętne świadectwo

W Binczarowej – w odróżnieniu od innej opisywanej przez nas połemkowskiej wioski Berestu – zachowały się stare szpargały szkolne. Nie XIX-wieczna kronika, jak w wielu szkołach, które dotychczas ujęliśmy w cyklu „Panorama wsi sądeckich", lecz pochodząca z okresu międzywojennego dwujęzyczna *Metryka szkolna. Szkilna metrika*, czyli dziennik szkolny. Dokument jest urzędowym, beznamietnym świadectwem dramatycznych wydarzeń w życiu mieszkańców. (*Panorama wsi sądeckich*, jw.)

Sto hektarów góry obsuwa się na wieś

Zaczęło się hukiem jak podczas kanonady artyleryjskiej. Binczarowej koło Grybowa nikt jednak nie ostrzeliwał. To pękała góra Dził i rozrywane były korzenie potężnych drzew tworzących las na jej zboczach.

W kilka chwil miliony metrów sześciennych ziemi, będących częścią góry Dził, przewędrowało sporą odległość i spotkało się z górą Pasiki. Dla mieszkańców Binczarowej legła w gruzach prawdziwość powtarzanego od stuleci przysłowia, że góra z górą się nie spotka.(...)

W tamtą noc grozy w domu Renaty i Jana Mółków zasnąć mogły tylko dzieci (...)

Rzeczywisty rozmiar kataklizmu można było zobaczyć tylko w świetle dnia. Osuwisko ruszyło niemal ze szczytu Dziłu. Najwyższa partia góry wygląda, jakby ziemia się rozwarła.(...)

Głębokie rozpadliny sprawiają, że stok wygląda, jak rozrzucone kromki gigantycznego bochenka chleba. Idąc trzeba uważać, aby nie wpaść w kilkumetrowej głębokości rozpadliska. Tam, gdzie zbocze Dziłu dobiło do stromizny Pasiki, utworzyły się stawy i jeziora. Miliony ton osuwającej się ziemi zagrażają kilknastu gospodarstwom. Część kartofliska jest już cztery metry poniżej reszty pola. Dojrzałe zboże trzeba ścinać sierpami, idąc wąskimi pasami gruntu między rozpadlinami. W ludziach rośnie strach.(Stanisław Śmierciak, *Gazeta Krakowska* /część materiału opublikowano na pierwszej stronie, część w dodatku *Gazeta Nowosądecka*/, 25 sierpnia 2010)

Wiele, bardzo wiele słów komentarza odnosnie wszystkich tekstów dotyczących Binczarowej (Білцаревы) ciśnie się na usta. Za wiele, by w ogóle brać się do tego. Uciechy tylko tyle, że *Dił* pozostał *Dziłem*, a nie *Działem*, *Pasiky* (dolina, nie góra) – *Pasikami*, nie *Pasiekami*

Komentarze pt/коментарі пт

ПЕТРО КОГУТ

Народний артиста Митро Солинко

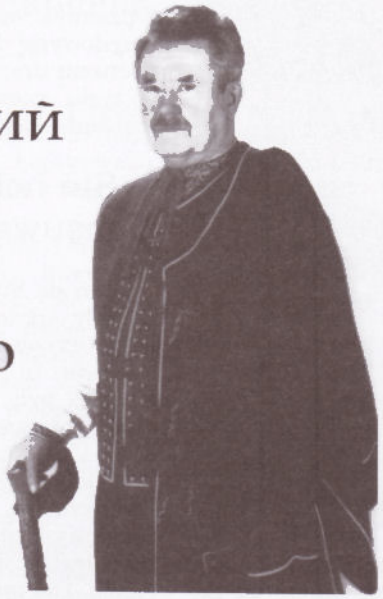

Не так давно виставовы салі Украіны, Польщы были переполнены малюнками Митра Солинкы – самодіяльного художника (як писало ся на афішах) і просто талантливого артисты. Його образы гейбы промовляли до одвидувачів неповторном бесідом красы та величы.

Творча дорога вымагат од майстра працы, терпіня і врешті натхніня. Працуючы інжинєром, кєрівником в установах ни на момент не лишал натхніня до творчости. А може оно його не хотіло лишати?... Зрозуміле єдно: так мало ся стати, а не інакше. В каждого своя доля, своя стежечка, маме піти ньом, слідувати стежыти за ньом і – борони Боже – не зраджувати ій, а значыт – собі. Не дармо гварят, што ніт більшой вірности як вірніст власному народови. Найбільша вірніст п. Митра, сынівська любов дарувана акуратні його творіньом. Кажда його праца (образок, полотно) заслугує на особливу увагу, бо посвячена народови, його істориі што сігат віків. Ідеал чыстой любови освячував ціле жытя п. Митра. Через тото його творчіст оповита великом духовністю, порушаючом енергетыком поколінь. Малюнок автора – це одображыня особистых настроів, глубокых пережывань. За власныма споминами п. Дмитро одтворил вельо спустошеных сіл, знищеных церкви лемківского краю, одмалював оддвічний подых єй природы – багряну осін, закурене сынігом село, весну в рідных горах.

Митро Солинко вродил ся на Лемковині, в селі Жыдівске 10 листопада 1932 рока. Початкову школу закінчыл в рідным селі, пак выл ся в бурсі містечка Дукля. В жовтні 1944 р. враз з родином выселено го в звязку з фронтом. Тымчасове місце замешканя нашли в селі Святкова. В маю 1945. рока родину Солинків та інчых мешканців – Лемків зо спаленых сіл переселюют на Украіну, до Донецкой (Сталінскої) области. Тяжкє повоєнне жытя там далеко на чужыні, ностальгія по Лемковині подали ім мысель втікати, вертати ся на рідны землі. В 1946. році родина Солинків оселят ся на новым місци – в селі Остапче Скалатского р-ну Тернопільской области. В містечку Бережаны кінчыт середню школу. Пак в 1951 році завершат Львівский лісотехнічний інститут, єдночасно і студію образотворчого мистецтва при Львівскым Будинку Учытеля.

Працуючи на ріжних посадах п. Митро не лишал малюваня, поступово розвивал свій талант артисты – дар од Бога. Уж в 50-ых роках брал участ в колектывных выставах Львова, Кыєва. Найбільший сукцес принесли му 80. роки. В 1986 – 89 рр. Одбыли ся його персональны выставы. В 1988 році його образы експонуваны были на виставі творів артистів Лемковины в Национальным Музею Львова. В 1991 – 92 рр. по одвидинах рідных і дорогых йому земель Лемковины, збогатил свою колекцию новыма творами, якы шторічні выставляны были в Музею Лемківской Культуры в Зындрановій та в Рускій Бурсі в Горлицях. В 1995 – 2001 рр. Одбыли ся персональны выставы в Музею Народной Архітектуры і Побыту во Львові, в краснавчых музеях Тернополя, Бережан, Калуша, Борщова, на ювілеї м. Горохова Волыньской области, де прожывают численно переселены Лемкы. Його творы сут в музеях Польщы, Украіны, Словациі, як рахувати – бл. півтора тисяча образів, в приватных колекциях Хорвациі, Канады, Америкы, Австралії.

Маме нагоду обзерати його малярство в церкви св.св. Владиміря і Ольгы в Шевченківскым Гаю во Львові, на Лемковині в церкви св. Миколая в Зындрановій. До музею в Зындрановій п. Митро подарувал 21 барз гарных малюнків. В церковным музею в Горлицях находит ся 28 малюнків одтворених знищеных церкви Лемковины. Інтересуючы выставы свого малярства п. Митро організувал на лемківскых ватрах в Польщи (Ждыня, Михалів), на музейных святах *Од Русаль до Яна* в Зындранові, на Меджнародным Біснале Лемківской / Русиньской Культуры в Креници, на кєрмешах во Вільхівци, на Творчых Осенях в Горлицях. Окрем Польщы не меньше выстав обзерали зобраны на святах лемківской культуры в Гутисках, Монастыриску, Нагірным.

Митро Солинко збогатил іконом св.св. Рівноапостольных Кірила і Мефодия православну церков Успенія Пресвятой Богородиці (олтар) в Сокільниках Пустомитівского району, де проживат численна громада переселеных Лемків. При посвячыню іконы (храм в Сокільниках посвячено 12

жолтня 2003 р. – ред.) о. Ростислав настоятель парафії з парафіянами щыро дякував творцю. Такыма м.ін. словами звернено ся до п. Митра:

Виклич, Дмитре,
святих з неба (...)
Нехай будуть з нами!
Многих літ, здоровя
квітів оберемком!
Ти родився у Жидівським,
а сам таки лемко.
Брате любий, Дмитре
з Лемківського краю
щиро дякуєм, сердечно
й міцно обнімає!
Браво маестро!

Вартат тіж процитувати голос мистецтвознавця:

(...) *Своїм мистецьким талантом дарує нам святих, Божі храми, оперізує їх поясом гірських річок, його гори не сплять, хоча покриті вічнозеленою ковдрою, а жива вода кришталево чистою тече з них без зупинку. Храми його моляться за спустілі села Лемковини, за спокій тих, хто колись ходили газдами по отчому краю, голосять за здоров'я нині живих нащадків.* (Ок. Свистун Я.)

Митро Солинко актывний громадскій діяч. Належыт до організаторів Товариства „Лемківщина" в 1988 р. Од 1991. працувал заступником головы *Фундації дослідження Лемківщини* во Львові. Брал актывну участ в будівництві Лемківскої Церкви в Шевченківскым Гаю, а тіж в оформліню іконостасу, намалював центральний образ Христос Пантократор, образы св.св. Кірила і Мефодия, св.св. Ольгы і Владиміря. Допомагал в выдавництві „Бібліотека Лемківщини", выдавництві часопису „Загорода".

Пят остатніх років жытя Митра Солинкы міцно позначыло ся тяжком хворотом. Цілий тот час він з великым терпіньом та по мужескы переносил страждання. Лікаре, жена Галина, діти Віктор і Юрий, краяне, приятелі по духу зо вшыткых сил бороли ся за продолжыня його віку, але холодна, кістлява рука смерти забрала добропорядну, обдарувану людину, яка понад вшытко любила свій отчий край Лемковину, яка ним жыла і дыхала.

28 листопада 2009 р. (четвер) п. Митро тихо закінчыл жытя, одышол во вічніст. За жытя проводил бесіды про тото, што в Сокільниках прожыват вельо переселеных родин Лемків, якы причетны до будовы величавого православного храму Успенія Пресвятой Богородиці, в богослужынях якой участвувал, мал себе за парафіянина і в думках одходил з надійом захороніня його тіла з участю церкви села Сокільникы і на тамтышнім цмынтері.

28 листопада 2009 р. (субота) провести в остатню дорогу Митра Солинка пришло дуже краян – Лемків, не лем зо Сокільник, приятелів по духу, родина. За похороном, што проводили го місцевы священникы – о. Ростислав і о. Любомир, о. Анатолій Дуда, Лемко, м.ін. сказав:

Покійний брате Лемку, родом з Жыдівского, лемківского краю, вірний сыну свойой отчой землі – нехай львівска земля Украіны буде Тобі пухом.

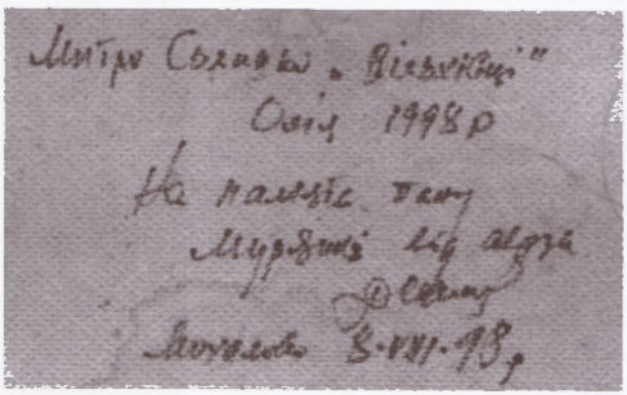

Митро Солинко радо дарувал свої малюнкы. Ту дедикация на задній страні малюнку черкнена на Лемківскій Ватрі на Чужыні, в Михалові.

„С" – як ...смуток в Рускым Потоку

Авто, то спинало ся горі, то сплывало долов. Миняли ся села і міста. Остал за нами старий Бардиів, горбкы і долинкы Маковиці, Домаша, што ю водами Ондавы homo sapiens economicus (piniazi-ens) должыньо і шыроко выдвигнул, Гуменне та Снина – з высочіючым Выгорлятом понад нима. Пак дорога почала ся пяти шораз барже горі, внурили мы ся во Хранену Краінну Област Східні Карпаты, лишыли по лівій страні наступну „прегряду", озеро, што скрыло на своім дні Старину, рідне село Юрка Харітуна, за котрым так банує во своіх прекрасных вершах. Серпентинами поплынули мы дакус долов, лишыли по лівій страні Духновичову Тополю (гу ній ся на дакус вернеме пізнійше), та по кількох кільометрах скрутили до ліва, жебы онедолга привитал нас Рускій Потік, село під Велькым Буковцьом, недалеко державной границі.

Привитал! Кєд бы сме приходили ту при інчій нагоді, та слово тото мало бы інакший вызвук. А так?... Витали нас, одповідаючы на наше поздравліня, трьома лем короткыма, прадідніма словами *На вікы слава!* стягнены смутком лиця. Бо хоц ясне сонечне проміня так красні іграло на убочах Велького Буковця, ту долов, в Рускым Потоку, а найбарже уж во дворі Парасків – стоял єден смуток.

Нигда передше єм ту не был, та – виділо ся мі – знам тот двір. Знам го з Мариіных бесід, зо записаных єй душом страниц. Вертала ся ту заєдно з велького сьвіта. До мамы, до няня, до колыскы дітинства... Гнеска (няньо і мама померли) тот двір вызерал гейбы од давна не был выдоптуваний. Зеленіля ся трава, на якій ниякой стежечкы не пошлідити. Та... Мария была дома...

Так єм і мышліл. Аж і гварил єм по дорозі до Андрия, сына, што вьюл авто: – Кєд уж не хтіла пращати ся гын, в Пряшові, во великых выставных просторях, та і ту, в Рускым Потоку, не буде никде інде – як во своій хыжці. По старому, за поконом. Ту-м Ю і застал, і клякнул, зложыл персты до чела і не стримувал слезы, што не так часто уж бере ся потечы.

Чудую ся, же люде хотят осягнути цілий сьвіт... А мі бы треба было пару жывотів на то, абы єм спознала вшыткы тоты камінчыкы, черкотаня потічка, травичку, пташата і шум Бескідів в своім рідным селі – повіла свого часу Мария Мальцовска.

Вродила ся 5. мая 1951 рока в родині Юрка і Насті Парасків, як сема дітина... Та дайме голос Ій самій:

Шеста в шорі дітина была Маря, котра вмерла, а мі дали єднакє мено. Як і моі вшыткы сородниці, і я ся народила в стародавній деревяній хыжці під соломянов стріхов і з глинянов підлогов, без помочы чуджой рукы. Мама, окрем сестры Анці, котра была найстарша і перша в шорі пришла на сьвіт, сама была коло своіх родів. Як мі повідала, я дуже тяжко приходила на сьвіт (предці мати была по чотырдесятці), мусіла ся теплити в деревяній бочці, покы єм „выскочыла" до воды, одкале ня мати шыковно выловила як рыбку, пише в автобіографіі Мария Мальцовска.

До основной школы ходила в рідным селі. Лем пят років. Пак – як ся товды діяло – одышла до основной інтернатовой україньской школы в Гуменным.

Раз за мнов пришла моя мати до інтернату. Зьявила ся во великым місті в простім валяльскім одіню, із зайдков на плечах і прине-

сла мі грудку домашнього сыра, споминат писателька. Тото міцне пережываня нашло свій одпечаток в єй першым дітинячым вер-шыку *Мама.*

До мамы, до няня вертала ся кєд выдоптувала порогы Середньой Педагогічной Школы К. Ґотвальда і Філософічного Факультету Університету П.Й. Шафарика в Пряшові. Пак, хоц пішла аж до Братиславы, на науковий стаж в Літературно-науковым Інституті Словацкой Академіі Наук, хоц мала можніст остати в велькым сьвіті, вернула ся працувати до Пряшова – жебы быти ближе Руского Потока. Робила в україньскых ґазетах і часописах – *Дукля, Нове життя, Дружно вперед,* а кєд ся ґрунтувал русиньскій сьвіт, перешла працувати до *Русина* і *Народных Новинок.* До трансформациі выдала лем дві збірки оповідань. Пак, уж рідным языком, покатуляло ся гейбы з Велького Буковця, являли ся єй прозовы выданя: *Приповідкова лучка* (1995), *Під русиньскым небом* (1999), *Русиньскы арабескы* (2002), *Зелена фатаморґана* (2007), в тым же роцї тіж біоґрафічна книжка *Єдна стріча* – о писменнику Емілию Кубеку і, заворожена біоґрафістыком, того же 2007. рока – І част збірника *Сто вызнамных Русинів очами сучасників.* В 2009. вышла друга част. В меджечасі актывні брала участ в вельох народных подіях, была участницьом Лемківскых Творчых Осени. За свій щырий труд, за красу слова нагороджена была державныма нагородами, а нашого *русиньского Оскара* – Нагороду ім. А. Духновича отримала як перша на Словациі (1999).

...Іщы того літа, 2010. рока, сідили мы попри собі підчас вручаня *Медведя* наступному лавреатови. Была, як все, шыроко усьміхнена, бесідлива, а днес, 28. вересня...

Місцевий парох, о. Андрей Семанцьо та колишній парох Руского Потока, о. Ігор Кереканич сьпівали Ій чын похорону. Стискаючы што кус уста, чытал пращальне слово начальний редактор *Русина* та *Народных Новинок,* Александер Зозуляк.

Нич пішли мы на цмынтерний горбок, за Єй просьбом однесено Ю до старенкой церковці Св. Арх. Михаіла (хоц нова, прекрасна, тіж православна стоіт обік). Най Тя, Мариє, рідна земля ґріє. **Вічна Тобі Памят!**

Петро Трохановскій
Знимкы: Андрий Трохановскій

МАРИЯ МАЛЬЦОВСКА

Материна правда

(выімок)

Жыла-была Ганця. Мала чорны обырви, білы личка, зелены очы і была барз запонурена. Носила червено-білы шнуруваны трампкы і червены лашкы з білыма колічками. Было то чорняве дівчатко, што ся фурт хмарило і плакало без причыны.

Што мама з няньом ку ній лем по доброму:

— Што тобі є? Чом ся так хмариш, чом плачеш?

Ганця лем заплічатами вергла до заду, запонурила ся і зачала втерати слезы, што ій стікали долов лицями.

Так як бы дашто віщувало дівчатко, же не могло выгнати зо серця жаль, а з душы смуток...

І заправды, стала ся біда. Не минуло дуже часу, як вмер отец. Великій стром в лісі го привалил.

Плакала мама, люде нарікали, а Ганця стояла в кутику, але ани слезу не пустила. На тот раз ні. Радувала ся, же мати ій пошыє новы чорны шаты.

Кєд няня спущали до ямы, Ганця стояла коло матери, міцно тримала ся єй за руку і позерала як остатні грудкы падают на няньову труну. Найбарже ся ій подабали квіткы, якы на труну падали і на конец прикрыли вітців ґріб.

З цмынтеря домів скакала на єдній нозі і радувала ся, же дома буде іла колачыкы, якы напекла мама. Дома ся зышло дуже люди, посідали за столы на деревяны лавкы, якы мати прикрыла покровцями, і іли, і пили. Нихто не бесідувал і не сьпівал. Тото Ганці было чудне, бо кєд колиси была з матірю на весілю, де тыж было дуже люди, там ся люде веселили, сьпівали і танцували. А ту нич, лем позерают єден на другого – і нихто ани словка не высловит.

АННА КИРПАН

«Дзвони Лемківщини»

Посвячыня дзвінниці . Фото Авторкы.

7-8 серпня біля містечка Монастириська, що в Тернопільській області, відбулася найбільша в Україні щорічна лемківська імпреза — фестиваль «Дзвони Лемківщини». Щоправда, частіше лемки називають його поміж собою «лемківська ватра». Напевне, тому, що його організатори взяли за зразок «ватру» в Ждині. Звичайно, то не точна копія, бо, наприклад, вхід тут є вільним, немає жодних квитків, і в загальному імпреза має трохи менший масштаб і менш різноманітну програму. Фестиваль зранку у суботу починається у Монастириську, всі учасники урочисто ідуть вулицями міста. А потім свято переходить у зелений амфітеатр. Вибране дуже вдале місце: близько міста, яких півкілометра від шосе, але серед природи. Ватряне поле з трьох боків оточує ліс.

Перше враження з цьогорічного, вже дванадцятого фестивалю — значно більше людей, ніж минулого року. А також — кращий сервіс, більше інформації і реклами, краще облаштоване фестивальне поле, зроблені добрі під'їздні дороги, набагато більше продавців сувенірів, різних виробів народного мистецтва, і набагато більше поліції, охорони. (Розгадка проста: організатори отримали від обласної влади незмірно більшу, ніж раніше, фінансову підтримку.) Небесна канцелярія потурбувалася про добру погоду — в суботу вве-чері почався дощ, але скоро скінчився, і забава тривала ще допізна.

Було приємною несподіванкою, що на ватряному полі поряд з чудовою каплицею у лемківському стилі виросла дзвіниця. Перед недільною літургією священики урочисто посвятили дзвін і дзвіницю.

В програмі концерту було багато свого, рідного. Виступали вже не раз бачені на цій сцені, але завжди бажані фольклорні колективи: «Студенька» з Калуша, «Радоцина» з Пустомитів, «Барвінок» з Микулинців, «Лемковина» з Рудна, «Яворина» з Дрогобича, а також лемківські колективи з Підзамочка, Чорткова, Ягільниці, Долини, Брошнів-Осади, Жовтневого, Монастириська, Долини, Івано-Франківська. Гарно виступили і лемківські співаки: Леся Горлицька, Іван Попович, дует «Червоне і Чорне» та інші. Особливо приємно, що знову зачарувала всіх своїм голосом най-найстарша співачка — Ольга Зубрицька з Брошнів-Осади.

Окрім них, виступали і не лемківські колективи, які вивчили лемківські пісні спеціально, щоб виступити на фестивальній сцені — і це добра тенденція. Також тішить, що виступало багато дітей, — більше, як раніше. Вивчили лемківські пісні, поезії Антонича, представляли лемківське весілля.

Та, на жаль, було багато такого, що не мало жодного стосунку до лемківської культури і, властиво, не мало би бути на цьому фестивалі. Але було! Чому? То є загадка… Організовує фестиваль лемківської культури Всеукраїнське товариство «Лемківщина». В Україні воно фактично є єдиним лемківським громадським об'єднанням. Це є і добре (бо нема конфліктів між різними товариствами), і погано (бо нема альтернативи). Отже, як товариство «Лемківщина» уявляє собі лемківську культуру — так і виглядає фестиваль. У попередні роки організатори скаржились, що їм дуже бракує коштів, спонсори і влада дають мізер, і тому не все зроблено, що можна би зробити. Цього року коштів не бракувало, але фестиваль знову зробили за формулою «трохи лемківського + трохи різного». Лемківські пісні, танці, поезії, жарти перемішані з усім іншим — виходить таке собі тутті-фрутті. Ведучі концерту говорять переважно по-українськи. Продаються книжки на лемківську тематику,

але більше книжок на інші теми. Тішить, що цього року лемківського було більше: дві невеликі етнографічні виставки речей побуту (для них спеціально спорудили дві дерев'яні хатки), прекрасна виставка скульптур Івана Мердака (1933-2007), і дрібніші аматорські експозиції районних лемківських товариств. Але цього року було в п'ять разів більше того, що не має стосунку до теми фестивалю: кілька рядів із сувенірами, іграшками, прикрасами і різним дешевим непотребом. Власне, то нормально, що тут все це є, але має бути збережена розумна пропорція: «лемківського компоненту» має бути значно більше, а є цілком менше, не відчувається «лемківського духу». Виглядає так, що на тій імпрезі є якийсь ліміт на лемківську культуру, який не можна перевищити.

Також є дуже дивним, що кожного року зі сцени виступають представники різних політичних партій, є реклама тих партій. Звичайно, виходять на сцену і представники товариства «Лемківщина». Говорять всі завжди з пафосом, і кожен у виступі акцентує, що лемки є найзахіднішою гілкою українського народу. Що цікаво, — на бойківських чи гуцульських фестивалях ніколи не почуєте, що бойки або гуцули належать до українського народу. А на лемківському святі це постійний рефрен.

Звичайно, багато людей, що побували тут, дуже задоволені, особливо ті, які ніколи не бачили інших лемківських фестивалів. Тут щороку зустрічаються лемківські родини, що живуть далеко одне від одного, друзі і знайомі, зустрічаються колишні мешканці лемківських сіл, що дотепер підтримують зв'язки поміж собою, зав'язуються нові знайомства. Для тих, хто дотепер не мав поняття про лемків, фестиваль є приємним відкриттям. Молодь, яка радо їздить на всі фольклорні фестивалі просто неба, тепер включає у свій маршрут і цю імпрезу. І це є дуже добре. Але хочеться, щоб фестиваль щороку ставав більш лемківським. Щоб лемківська культура не обмежувалась тут тільки танцями і піснями, щоб було багато змагань і конкурсів, щоб бодай конферансьє говорили по лемківськи, щоб приїжджало багато колективів і просто гостей з Польщі і Словаччини. Тоді можна буде сказати, що то направду є фестиваль лемківської культури.

З листу Авторкы до Редакциі:

(...) Написано по українски, бо я не знам так добрі, докладні написати по лемківски. То можете перетлумачити. (...) Може, то барз довге – то зробте коротше. Але би м хотіла видіти тото, як Ви переробили. Будте здрави! Анна Кирпан

Нич єм не коротшал, нич єм не перераблял, а найважнійше – не тлумачыл єм. Думам, же в оригіналі тота, барз добра статя має достовірнійший вызвук. (пт)

Священникы поблагословили ватрі

На сцені вельо ся діє.

Публика жыво заінтересувана програмом.

Святу товаришыли інтересуючы експозициі.

АННА РЫДЗАНИЧ

Ювілей на чужыні

Коли до Михалова – Центрум на Нижнім Шлеску, як місцевы называют тоту част села, заіхати, стоіт мурувана церков, формом навязуюча до деревяных, пред 1947 р. ставляных на західній Лемковині, зас пониже розтігат ся ватряне поле. 6 серпня 2010 рока кус по семій і зливным дощы, ювілейну, 30. Лемківску Ватру „на Чужыні" (в тім році, підчас свята лемківской культуры, „карты роздавала" погода) розпалял єден з найстаршых мешканців Михалова, понад осемдесятьолітній Михал Габура. Традиция лемківскых ватр в Михалові єст старша од ватр „гірскых", а пан Михал, уж четвертий раз мают шану ей запаляти. Першу, невелькє огниско, головні для молодежы з околиц Хоцянова і Любіна, літом 1979 рока зорганізували братя Горощакы, родом з Білцаревы і сестры Дубец. По річній перерві зас підняли труд інтеграциі лемківского середовиска, але од 1984 рока заангажуваны в організацию ватр в горах, преказали єй михаловянам. Першу розпалял Василь Романяк, отец долголітнього старосты ватры, Михала, а по ним, Ваньо Канючок і Ярослав Гербут. Початково, програм то головні спів і конкурсы. З часом, імпреза названа Лемківском Ватром на Чужыні, вписала ся на стале в календар лемківскых імпрез і росла в силу. Змінял ся тіж і програм. Од 1987 рока єй ідеом было вспертя будовы місцевой церкви для давных Фльоринчан, але тіж мешканців Потуржына з Холмщыны, якых гев преселено літом 1947 рока. Підчас єднодньовой імпрезы, заміст білетів вступу, мала місце

збірка пінязи на будову

правдивого храму. В 1989 році, тіж 6 серпня высвячено церков св. Михаіла, першу новопобудовану по Акциі Вісла на Нижнім Шлеску. Весном того самого рока покликано Стоваришыня Лемків, котре в липци 1989 рока было вспілорганізатором остатньой ватры в Бортным. В наступным році ватра „гірска" пренесла ся до Ждыні, організувана през Объєднаня Лемків, а михаловяне кєрмо оддали Головному Зарядови Стоваришыня Лемків. І так лышыло ся до гнеска. В 1991 році ватра „на выгнаню" преміна ся в дводньове свято, змінюючы ся на очах участників в часах трансформациі в Польщы. Пятницю посвячено річницьом, зас субота до полудня мала нести за собом вартости едукацийны. З думком о наймолодшым поколіню організує ся конкурсы верша, рысунку і співу. Початком років 90. до невелького села медже лісами зачал приізджати велькій світ. Коли пришла мода на музыку коренів, програм ватры набрал „свіжого оддыху". За

фольковыма ансамблями, „Оркестром п.н. Сьв. Миколая" з Любліна ци вроцлавском „Худобом" приїзджали не лем молоды фаны. Бывало тіж на ватрі і понад шіст тісячи люди. За справом Лемківского Ансамблю Пісні і Танця „Кычера" наперед приіхал ансамбль з Бретанії, а потім далшых стран світа, бо пару едиций медженародового фестівалю Народных і Етнічных Меншын „Світ під Кычером" по части одбывало ся на ватряній сцені. – Не думам, же то добрі, бо ватра в заложыню має быти лемківска – повідат ведучий Головного Заряду Стоваришыня Лемків, Андрий Копча. Запрашаны артисты то тіж прояв

інтеґрациі з русиньскыма ансамблями

з Украіны, Словациі, Мадярів і Сербії. На свято лемківской культуры приїзджают тіж нащадкы Лемків і еміґранты з Америкы. Ватра, в шкали страны, лучыт Лемків зо Заходу з тыма, котры вернули ся на Лемковину. З роками змінила ся і ґеоґрафія терену. Пляц, на котрым до 1997 р. организувано ватру, был приватном власністю і сцену, в барже професиональным выданю, з бюром, шатньом і заплечом санітарным, побудувано на купленым поли рік пізнійше.

В тым році, в пятницю на мокрых лавках засіла публика і запрошены гості. На кус пред выборами до льокальных самоурядів, лавка для „Віпів" была выполнена дост густо, бо для місцевых політыків то подібно велька шана отримати запрошыня на свято лемківской культуры. З хвильом запаліня ватры, при ведучым акомпаняменті гушель, оддаючых тугу за горами, на стоячы одсьпівано гымн *Тяжко жыти на чужыні*. – Не трудно зауважыти, же участ в першых ватрах, коли признаваня ся до свойой народовой приналежности было нелегкє і вымагало велькой одвагы – словами Рафала Юрковлянця, воєводы нижньошлеского, звернул ся зо сцены Дарюш Токаж, полномічник до справ национальных меншын. – Тым векше узнаня нижньошлескым Лемкам за то, же в тамтых часах дали рады заховати свою культуру, язык, памят о своіх коренях.(...) Лемкы в нижньошлескым сут найвекшом серед меншын ґрупом, хоц не з власной волі, творят історию реґіону. Сут тіж творцями найвекшых імпрез – Ватры і „Світа під Кычером". Полномічник подякувал льокальным самоурядам за фінансове вспретя і обіцял всперати. Ансамбль „Ластівочка", діючий од десятьох років при пшемківскым кружку Стоваришыня під артистичным керівництвом Андрия Перегрима розпочал выступы на ватрі. – Коли в ансамбли співают діти, а потім і іх діти, то можна повісти о ансамблю поколіньово-розвойовым – повідал на сцені, дякуючы ластівчатам за труд декады, з жычынями долгых літ діяльности презес Копча. – Думний єм, же ансамбль з Пшемкова так діє не лем в повіті і на Нижнім Шлеску, але в шкали цілого краю – дякувал тіж староста польковицкій, Марек Трач. Зас в імени дітячо-молодіжного ансамблю, котрий єст сьвітелком на лемківскій сцені дякувал Євґеній Габура, його опікун. Завдякы впертости родичів в подарку уродиновым, по правді выграным в конкурсі, де першом нагородом было награня в професиональным студію, повело ся выдати першу плыту „Ластівка".

В тым році, Стоваришыня Лемків упамятнило 120. річницю народин і 50. смерти Івана Русенкы, лемківского поеты, драматурга, рысовника і будителя народу. Автентичны лемківскы того вечера были

гості з Лемковины.

Дітячий ансамбль „Терочка", ведений при Рускій Бурсі през Андрия і Галіну Малецкых, давных членів „Лемковины", запросил публику на стрічу з Русенковыма вершами і байками. Нарратором по світі Русенковой творчости был в лемківскій чузі, Петро Мурянка – сучасні лемківскій Русенко. **(дале – на стор. 16)**

⇦„Ластівочка" не лем при нагоді свого ювілею зачынат михалівскы Ватры.

Слово на славний Оленин Ювілей

На звиточку тым
вшытк(о) бы не скликал
стильос мій скромний.

(Павел Русин, 1470-1517)

Што же мі гнеска повісти
о Тобі і для Тя, Олено
од тамтых далекых дни зеленых
почавшы?

Адже вмістити ся не даст
в тій лавдациі днешній
вшыткого што рокы пронесли
нанесли
вынесли

Адже і чуб мій, хоц сивий, не в силі
зобрати в памяти
од мала до веля вшыткого
чым ся встелила Твоя пут-дорога
нич пришла, де пришла

* * *

Колиси
(на Твій ювілей передший)
єм писал
о дівчатиску з косичками
аванґардовым, фрышным
на позір нияк не лемківскым
што ся нас чіпило
в дорозі до „славы"

Ни мі не пришло до мысли
же о час якысий
час невеличкій
гвойдеш в наше жытя
так ясно-прекрасно
так міцно
же за чепігы хватиш
нашу толоку орати

І долю ковати
в тій кужни лемківскій –
як єс пак сама рекла

З зачудуваньом сме позерали
як ідеш, преш, гейбы буря
як злива в Петрове літо
і горнеш горі, напротив натурі
мудріст вселенной
ґу нашому сьвіту

Факультет за факультетом
як збераш
і, гейбы ґаздыня, взявшы решето
пресіваш зеренця
што ся нададут до сіяня
на царині нашій

А в меджечасі...

...Споминам Ватры
а споминати вартат
хоц доля карты
пороздавала – най ю фрас!
І хоцкі тота з Желемовых фраз
і же не лем йому оген згас
больом в нас...

Преця остало немало
з тамтых порывів шаленых
Од якой бы страны не зайти
ґу краю якому не дійти
проросла, протягла ся горі
неєдна витка зелена

По меджечасі...

Хоц правду речы –
ци был даколи меджечас
ци то не – все лем
ци то не зас і зас
шаліли дни, місяці, рокы
жебы ся хыжка наша мала
во Дім воздвигала

Видно го было онедолга
не лем во рускым Устю
не лем в Кракові, тіж польскым
видно го было гет –
аж по Гароґейт!

Повідам – аж!
та хто бы з нас гнеска знал
про якысе там деси Гароґейт
кєд бы не глейт Оленин
печат пошаны для слова
што од припецка вышло
для дни заранішніх

Слава вам вшыткы бортакы
мокры, і гладкы, і масны
же сте глупотом помогли
слово вынести наше

Та Тобі, Олен, найпаче
подяка вышня належна
без Тя бы птичка не чвіркла
як то колиси прогварил
домашній апостол наш, Павел

Лемківску Академію
што си ю ани выснити
сьмілым не было
воздвигла-с пред сьвітом
і хоц – зас...
зас тото *хоц* – най го фрас!
бодай для того самого
вартало жыти

За Руску Бурсу – Ти слава
за бій тот долголітній
же сме уж гнеска *На своім*
же нас тот пальчык низемний
днес не уж болит

За тото іщы
же-с така велика
при оній меншын Комісиі
же нихто николи не в силі
до дакой париі Тя вывести

А попри вшыткым вышнім
ту прикликаным ци миненым
за *електронну ґітару*
лемківского слова –
Слава Ти

* * *

Выеманципувала єс ся
аж до Яворины,
до Мон-Евереста
І кєд бы дідове стали гнеска
очы бы протерали...
Бо де-ж то, хто-ж то такє видал
жебы то баба ішла
поперед дышля

Лемківска Желізна Лейди!
Но хто мал таку, хто має
окрем Анґликів і Лемків?
Но може дакых іщы
може Українців
та єй косиці
должшы од Твоіх даколи
гнеска уж златом не блищат

А Ты на стражы тырваш, стоіш
аж бы дахто повіл –
Може за желізно
може бы дакус ґу тому
плюшу, аксамиту

Та не бач на то
не догодиш світу...
Каждий хто ся родил
хоц далеко не каждий такым як Ты
в натурі своій
мал бы оставати

Оставай же нам
таком як Тя знаме
оставай з нами
(хоц уж не вшыткыма)
бодай до другого
вельми округлого
як днес Ювілею

І най Ти труду не бракне
як писал якысий Мурянка
же... *кєд бы мя выпрягли...*
Менче з тым (хто тото памятат?)

Най Ти лем болю бракне
Кєд ся уж минул
най ся не верне николи
бо біль барз болит
(знам з неписаного
бо-м сковынчал з Тобом
кєд ся поузлили Твоі дорогы)

Днешнім дньом выпийме –
понеже-с кликала
на вино, палюнку на пиво

...же і без питя мож жыти?
Мож ачий, але
што то за жытя?

Товды за Твоі, Олен
Многы і благы літа!

Креницa, 9 серпня 2010 рока

На папір списал Петро Мурянка
До кадру хватил Петро Басалыґа

Ювілей на чужыні

(продолжыня зо стор. 13)

Од років – од конферансиєркы, през выступы по засіданя в жюрі дітячых конкурсів, звязаний з ватром. В другій части, двадцет дві „терочкы" запрезентували лемківскы пісні з увзгляднінном вымовы. Аж приємні было послухати, як фонетичні звучыт выповідане през них лемківскє „и" і „ы", а і „в". Предствлены пісні, вершы, мали виняткový характер, якій тяжко стрітити посеред молодежы зо Заходу. Голосом з Лемковины был тіж хор „Зоря" з Устя Ґорлицкого, ведений през Анну Дубец, по родичах Фльоринчанку. Но і першыраз обік „Терочкы" на ватряній сцені, діюча од двох років, фолькова формация з Ґорлиц – „ Лемковскєго". – Сьмішну назву взяли сме од лапсуса певного конферансиєра, котрий нас так заєдно представлял на початку нашой діяльности, хоц сме го поправляли – сьміє ся кєрівник, Андрий Малецкій. В суботу тых, котры спали в шатрах, привитал барз сильний дощ. Повело ся єднак препровадити дітячо-молодежны конкрсы і спортовы змаганя, але в протязі дня програм ся опізнял. В роках 1998 - 2007 в суботу до полудня Православна Орґанізация Спортова за справом єй презеса Михала Сандовича орґанізувала легкоатлетичны змаганя, мінітурніры для молодежы получены з елементами народных фестинів. Были почесны грамоты, медалі і погары, але предо вшыткым, смак споротвой рывалізациі. – Річні в нашых заводах брало участ коло соткы, а през рокы буде понад тісяч – оцінят о. Любомір Воргач з Лігниці, од початку опікун єпархяльного одділу. Од трьох років на боіску в сіткову пилку грают Лемкы з Польщы напротів Руснаків зо Словациі, котры выграли не лем в тым році. В полудне пришла хвиля, як на Лемковині повідало ся о гардій погоді. О пятій бльок полудньовий розділят вечырня в церкви. В програмі не унято того пункту, а офіційні єст вписана перерва. – Священникы шцораз менше інтересуют ся вечырньом на ватрі, а в кінци там сут нашы вірны – повідат о. Воргач. – З другой єднак страны, заникат обычай запрашаня єгомостів зо страны Стоваришыня – додає. В тым році, як николи, сам одправял о. Юрій Маліш зо Зимной Воды. Од років на вечырнях зберано на будовы храмів, м.ін. в Ґлоґові. На тогорічній всперто будову церкви в Регєтові. Час ватры то тіж

добра нагода до вспертя потрібуючых.

Од кілкох років орґанізаторе не забывают о свої приятельці Ірині Михаляк. По перерві „запахом фолькового вітру" почастувал публику в барз выскокій формі „Лемко Тавер". По награню четвертой плыты „Співаночкы" і занятю третього місця в загальнопольскым інтернетовым плебісциті „Віртуальне Генсьле 2010" фолькова формация зо Стшелец Краєньскых має взятя на сценах поза меншынами. Сьвіжий артистычні выраз на сцену впровадил тіж дітячо-молодіжний ансамбль „Хемлонячік" з Гуменного на Словациі.

Інчы в климаті, але тіж з великым артистычным выразом, до того полны русиньского патріотызму явили ся артисты з Підкарпатской Руси – вокально-музычне тріо „Червена Ружа", зо сьпівачками Оленом Никитюк, Ольгом Прокоп і акомпаніаторком Тетяном Гецко. Дві остатні ведут тіж дітячий ансамбль „Бабчина співанка", ай привели го до Михалова. Єдны і другы захопили ватрян голосами і душом оддаваном для рідного краю.

На понад місяц пред 30. Ватром Мирослав Воргач, адміністратор страны Стоваришыня Лемків замістил конкурс зо знасмости історіі ватр і Стоваришыня Лемків, „101 зьвідань до". На вшыткы зьвіданя інетрнетовом дорогом одповіло девят осіб, але на сцені в фіналі выступили штырі. Найліпшым вказал ся Ваньо Косовскій з Лігниці.

⇦ Гості з Лемковины - „Терочка" та „Лемковскєго" і Петро Мурянка оддают шану Русенкови.

⇦ Др Олена Дуць-Файфер та Ваньо Брода одберут за хвилю з рук Ведучого СЛ, Андрия Копчы, почесны грамоты з нагоды жытьовых ювілеїв.

Значучом подійом на Ватрах с вшанування жытьовых ювілеїв корыфеїв нашой днешньости. На тогорічній Ватрі, з барз близкым ватряному часом (9 серпня) выпал вельми округлий ювілей ведучой сили сучасной лемківской наукы та передовой персоны в супільно-політычным жытю – др Олены Дуць-Файфер. Попри нашій Пані Доктор сьвічкы з торта здул, почесну грамоту та квітя одобрал Ваньо Брода, одданий діяч Стоваришыня Лемків, святкуючий свою 70-ку.

– Михалівска ватра то стріча зо знаємыма, но і з лемківском культуром – повідат Ваньо Дзядик, котрый выховал ся в Михалові, долголітній член Стоваришыня. На Дзядиковым поли стоіт гнеска церков. Пан Ваньо вертают гев не лем з нагоды ватр. Річного свята не спосіб оминути. В першым ряді уважні оглядат, што діє ся на сцені. – Од років єднак програм єст организуваний на взір єдного шабльона, а ватра ювілейна повинна мати святочну оправу – повідат. Славко Хомяк р. 1981, од осмох років діє в Стоваришыню. – Ватра то найважнійша імпреза, яку организуєме – рече заступник ведучого єдной каденциі.

Молодых єднак бракує.

Славко, в другым уж поколіню вроджений во Вроцлаві Лемко, барз поважні лучыт заводову працу реабілітанта з обовязками віцепрезеса. – Што найменше, раз в місяци приізджам до Лігниці, до головного заряду – додає. Приготовліня аматорской імпрезы вымагат дуже стараня. Вынаяти охронярску фірму, підписуваня умовы, но і тяжкій фізичний труд при забезпечыню терену. Анекдоты уж оповідат ся о тым, же за лопаты в векшости сігают магістры і дохторе наук. Хоц не можна одмовити офірности михаловянам, то єднак з роками село ся постаріло. Молоды выіхали за хлібом, прото в приготовлінях технічных сьвідомы повагы ватры берут участ люде з дипломами. Кус непокоіт, же молоды приходят на ватру сами для себе. Выгідні засідают за столами „під парасолями" і сьпівают „конкуренцийні" для ватряной сцены, а програм „летит" при опорожненых місцях. – Для мене єст за мало гумору, втігаючого до вспільной забавы – повідат Ваньо Дзядик. – Кабарет „Бровария" з Хоцянова то єдиний гумориста на тогорічній сцені. Бракувало тіж, пару раз уж гев выступуючого Театру по ім. Александра Духновича, єдиного в сьвіті професийного русиньского театру з Пряшова.

– На тогорічну ватру зъіхало два тисячы участників – шацує Андрий Копча. В замірiню ювілейна, хоц може не так, як бы сме собі мріяли, ватра прешла до історыі. Хоц была планна погода, повело ся препровадити вшыткы програмовы бльокы. При нагоді ювілею появляли ся голосы – ци названя „на чужыні" гнеска то не анахронізм, або оргінальний „сепаратызм", бо ватра в Михалові на стале вписала ся до календаря не лем лемківскых культуральных імпрез. Прото лишат ся зьвіданя: ци то лем туга за горами, ци так тяжко на чужыні?

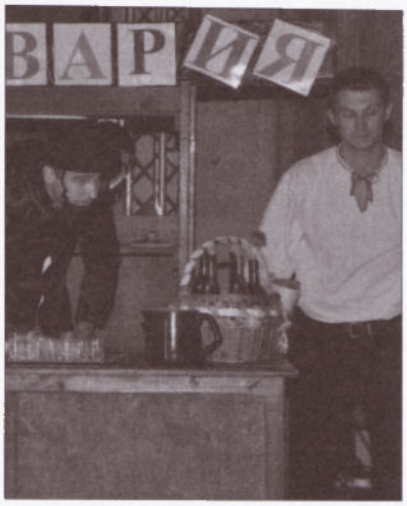

Кабарет „Бровария" – то єдиний гумориста на тогорічній Ватрі.

Ватру до обьєктыву брали:
Мирослав Воргач
Петро Кузяк

БОГДАН ҐАМБАЛЬ

Народны і етнічны меншыны в Польщи на европейскым тлі

Конференцию отверат Маршалок Сойму РП Ґ. Схетина.

Під таким наголовком в днях од 15 до 17 вересня т.р. одбыла ся в гостинным Люблині велика наукова сесия, над котром медиялний патронат обняли вшыткы меншыновы часописы вказуючы ся в Польщи – в тым наша ***Бесіда***.

6 січня 2005 рока польскій парлямент піднял уставу, котра перший раз в істориі державы юридичні санкционувала і підметовила меншыны, як записано: национальны, етнічны і языковы. Стало ся то по вельорічных старанях меншын і державных власти. Люблиньска сесия была пробом підсумуваня функционуваня уставы.

Конференция під патронатом маршалка сойму РП Ґжеґожа Схетины была приготовлена (і заспонсорувана) през Заклад Прав Чловека Выділу Політологіі і Заклад Найновшой Істориі Інституту Істориі Університету Мариі Кюрі-Склодовской в Люблині при співпрацы Комісиі Народовых і Етнічных Меншын Сойму РП, Комісиі Спільной Уряду і Народовых і Етнічных Меншын Міністерства Внутрішных Справ і Адміністрациі, Головного Статистычного Уряду і Міста Люблина, Воєводы і Маршалка Люблиньского.

Програм сесиі был приготовлений барз богато – гідні участників, вельо рефератів, дискусий і семінарів. До того округлы столы, презентациі, ексклюзивны стрічы з політыками і... богаты гостины.

Товаришыли сесиі експозициі в кулюарах п.н. :

1. Народовостьова статистыка в Польщи в колекциі Центральной Статистычной Бібліотекы,
2. Двоязычна Европа,
3. Проблематыка народовых меншын в публикациях выдавництва університету УМКС (UMCS) і бібліотекы головной УМКС,
4. Вельокультуровий Люблин.

Не спосіб было взяти участ во вшыткых подіях. Пишучы тоту реляцию ваш справоздавец был не лем хронікарьом але і часто дискутантом.

Зачало ся міцным акцентом од семінара: „Народово-етнічна проблематыка в повселюдных списах населіня". Векшіст прелеґентів то были урядникы з ГСУ (GUS), з котрых найбарже інтересуючы выступліня мали: Люцина Новак о метолоґічных проблемах звязаных зо списом і Ґжеґож Ґудашевскі о історичных досліджынях приналежности етнічной през ҐСУ. Протесты участників конференциі выкликал брак часу на дискусию, як ся выдавало заплянуваний през орґанізаторів, особливі попри тым, же на сали был презес ГСУ, до котрого шыкувало ся гідні звідань.

По тым фальстарті одбыло ся офіцияльне отвертя сесиі. Конференцию привитал маршалок Сойму РП Ґжеґож Схетина, котрий прочытав лист до участників конференциі од Президента РП Броніслава Коморовского. Было в листі прикликаня традицийной польской толеранциі, покликаня ся на записы варшашскей конфедерациі з 1573 рока і записів конституциі з 1997 рока. Далше выступил Томаш Сємоняк (співпереводитель Комісиі Спільной Уряду і Меншын) поздоровил участників од премьєра Дональда Туска і міністра ВСіА Єжи Міллера і заохотил до орґанізуваня подібной конференциі што рока. Потім запоряд выступлювали – Марек Аст зо соймовой комісиі, Артур Яблоньскі – співпереводитель комісиі спільной од меншости, амбасадор Украіны, шаржедафе Словациі і проректор університету (УМКЦ) професор Ришард Щиґєл .

По перерві одбыло ся засіданя обох комісий – соймовой і спільной уряду і меншын. Заберали товды голос переставителі меншын і найчастійше накликували о потребу творіня професиональных меншыновых осередків культуры. Был тіж голос о узнаня Силезців (Ślązaków) за осібну групу – такій голос пал од представника Білорусинів Вашпы і зо стороны... украіньской од Гладика.

Посол Казімеж Куц прикликал выникы остатнього спису, де Силезцями записало ся 173 тисячи громадян Польщы. Посол Абрамовіч дал натиск на потребу веденя програмів і аудиций в языках меншын в публичных медиях. Олена Дуць-Файфер обяснила, же нашла ся в комісиі спільній попри тым, же є устава з 2005 рока.

Конференция мала щестя до достойных гости, ту – Й.В. Архієпископ Авель і посол Євгеній Чыквін.

Явии ся тіж знаны особистости культрного і політычного жытя, ту Казімеж Кутз і Катажина Варміньска.

Вечером одбыла ся перша пленарна сесия пн.: „Ситуация народных і етнічных меншын в Польщи в минулым і гнеска". З увагом почули сме реферату нестора польскых істориків проф. Єжи Томашевского – під інтригуючым наголовком: „Меньшости в II Республиці. Ци могло быти інакше?" Професор Ґжеґож Януш омовил актуальний юридичний стан меншын в Польщи, а доктор Лодзіньскі звернул увагу на тото, же принятя уставы было споводуване необхідным принятьом европейскых розвязань през Польщу і реалізацийом европейскых штандартів в політыці польской державы взглядом меншын. По закінчыню той сесиі отримали сме запрошыня на вечерю од президента міста Люблина. При нагоді навязала ся емоциональна дискусия посвячена списови, котрий одбуде ся в 2011 році. Головний Статистычний Уряд обявил што в списі будут респонденте одповідали на два зьвіданя што до свойой етнічной достоменности – перше: „До котрой народовостьовой групы пан (пані) належыт", і друге: „до якой іщы народовостьовой групы пан (пані) належыт". При тым ГСУ принял концепцию, котра выкликала обуріня меншости, што будут рахувати лем одповід на перше зьвіданя. Было бы то незгідне з логічным розумуваньом, немотивуване методологічні а при тым несуче юридичны загорожыня дла вшыткых меншын в Полщи. Тото становиско ГСУ стрітило ся з єднодумном критыком вшыткых меншын. Олена Дуць-Файфер аргументувала што признаня ся за меншыну в одповіди ци то на перше, ци на друге зьвіданя повинно быти рахуване – як меншынова достоменніст. Попер єй становиско експерт комісиі спільной професор Ґжеґож Януш. І як ся выявило, спільні переконали до такого становиска міністра Сємоняка і беручых участ в дискусиі представители ГСУ.

Другій ден конференциі почал ся од панельовой дискусиі на темат: „Пят років функционуваня уставы – основаня і реалізация", котру модерував редактор Ґазеты Выборчой – Павел Смоленьскі. Взяли в ній участ головні авторе уставы послове – Кроль, Аст, Чыквін, Куц, Сич, Ґалля і міністер Сємоняк, і Яблоньскі, представитель меншын. Припомнули історию прац над уставом. Наступні была друга дискусия, котру провадил проф. Януш пн.: „Дорога до уставы – еволюция сатусу меншости в Польщи в періоді трансформациі 1989-2005". В тій дискусиі взяли участ головні тоты, котрым пришло реалізувати на штоден записы уставовы – урадникы міністерияльны: Данута Ґловацка-Мазур і Добєслав Жемєнєвскі з МВСіА як тіж колишні послове Генрик Кролль і Єжи Штеліга.

Дале конференция перебігала в тематичных секциях – історичній, юридично-політологічній, социологічній, культурознавчій і секциі, котра мала наголовок – народовы меншыны в европейскых державах. В каждій секциі выголошено было од 10 до 20 рефератів ріжных дослідників. ⇨⇨⇨

⇦ Др Олена Дуць-Файфер вела округлий стіл: *Культурне жытя народных і етнічных меншын.*

Справоздавец ваш взял участ лем в секциі культурознавчій і веце може о ній повісти. І так зачала ю Маріоля Абковіч представляючы: „Культуротворчы підходы польскых Караімів", котрых так само як і Лемків в уставі зарахувано як етнічну меншыну. Вельо бесідувало ся о Ромах – Циганах: про іх культуральне жытя в Польщи, про державний програм для ромского суспільства – гварил директор Етнографічного Музею в Тарнові – Адам Бартош, а іщы о музиці Ромів Моніка Янік з Вроцлава. Галина Романьчук оповідала о діяльности Росийского Культурно-Освітового Стоваришыня в Польщи. Двоє молодых дослідників з Украіны представило свої реферати свобідні навязуючы до темату секциі – Оксана Кузьменко з Острога: „Народовы меншыны в зеркалі сучасной анекдоты", а Дмитро Шевчук з Рівного: „Політыка достоменности меншын як проблем сучасной політычной філософіі". Ярослав Присташ головний редактор „Нашого Слова" бесідувал на темат: „Украіньской меншости взглядом дістаня незалежности през Украіну" а зас Олена Дуць-Файфер про „ролю культуровых текстів в охороні і розвою достоменности етнічных меншын". По выступлінях навязала ся мериторычна дискусия, котру скоро треба было кінчыти. Кликали вшыткых на торжественну вечерю выдану през ректора Люблинского Університету за містом во Дворі Костюшків. І зас дискусия ся продолжала, были сьпівы, як ся вказало в векшости лемківскых сьпіванок, котры были знаны не лем лемківскій делегациі на конференциі.

Про реферaты в інчых секциях мож почытати лем на офіційных запрошынях на сесию. Вашого справоздавця заінтересувала міцно секция социологічна, лем з той причыны, што вела ся она в інчым будинку, не было можливости взяти в ній участи. Можна мати жаль до організаторів за переладуваня програму конференциі і іщы за непередуману моім зданьом мысель о розметаню секций і рефератів по цілым місті.

На конец сесиі орґанізаторе лишили дискутуваня (тіж одбываюче ся рівночасно в тым самым часі в ріжных місцях) в формі округлых столів на такы тематы як:

1. Народовы і етнічны меншыны в системі осьвіты і выжшого шкільництва – модератором дискусиі был Вальдемар Гаіда – діяч німецкой меншости.
2. Народовы і етнічны меншыны в діяльности адміністрацийных орґанів державной власти на воєвідскым щабли (полномічникы воєводів) - провадил панель Анджей Марціняк, заступця директора Департаменту Віроісповідань і Народовых та Етнічных Меншын в МВСіА.

В кулюарах вели ся ожывлены бесіды, ту од лівой: представителька караімской меншыны Маріоля Абковіч, Олена Дуць-Файфер і кореспондент з рамене „Бесіды" Богдан Ґамбаль.

3. Присутніст народовых і етнічных меншын в публичных і непубличных медиях – модератором был журналіста, ведучий Объєднаня Кашубско-Поморского – Артур Яблоньскі.
4. Ромскє соспільство і діяня на річ впроваджаня ромского програму – дискусия проходила під керівництвом директора Окружного Музею в Тарнові.
5. Самоуряд а народовы і етнічны меншыны, модератором дискусиі был професор проректор УМКС Станіслав Міхаловскі спеціялиста од територияльных самоурядів.
6. Культурне жытя народовых і етнічных меншын, провадила дискусию Олена Дуць-Файфер, кєруючы єй на теоретычны проблемы культурного жытя меншын.
7. Функционуваня языків меншости і языка регіонального в публичній сфері (помічничий язык, додатковы назвы), провадил тот округлий стіл Лукаш Ґжендзицкі репрезентант кашубской меншыны.
8. Упамятніня, котры тычат ся народовых і етнічных меншын, зас тот панель вьюл Петро Тима з Объєднаня Украінців в Польщи.

В пятницю, деси по другій годині конференция скінчила ся. Заперли єй спілорганізаторе – професор Ґжеґож Януш і доктор Григорій Купрянович. Підсумувуючы єй выразили надію, што конференция выявила ся інтересуюча для вельох стран і закликували до того, жебы подібны конференциі орґанізувати што рока.

Знимкы: Ярослав Присташ.

МАРИЯ МАЛЬЦОВСКА

Колерка

(зо збіркы "Приповідкова лучка")

Ани в єднім царстві, ани в єднім государстві то не было... Але было то давно, там, де потята не сьпівали, де заміст потічка ярок тюк, де сонце спалило вшытко до тла. Был там лем єден, такой уж цілком высхнутий стром. Під тым стромом сідила Колерка. Такє худе дівча, з попрасканым, як паздіря волосьом.

Колерка ся тримала за остры, як шпиці коліна і штоска барз роздумувала. Твари ій не было видно, бо біле волося вшытко закрыло. Дораз прудко встала і шмарила головом дозаду. Твар-не-твар, ніс без дірок, чело – такє до трикутника, а там, де бы мали быти уста, стырчало з ямы пару жолтых зубів, якы ся раз зменьшували, а раз звекшували.

— Уж не мам вельо роботы... Остала мі лем єдна родина... З том собі полегкы дам рады! Ха-ха-ха! То буде забава!..

Колерка выскочыла на козячы ратиці – аж стром запращал. Пару, такой уж сухых листочків, што на нім были, зачали одпадувати і за хвилю мертвы ся валяли по высхнутій земли.

Смутно-пресмутно сідили за долгым деревяным столом: няньо, мати, братик і сестричка. Попідперали головы, поспущали очы, не могли высловити ани слово. Так як кєбы ім даяка дивна сила стягувала горло. Уж-уж іх задусит.

— Но, жено моя, діточкы златы, пришол і на нас шор, — озвал ся перший няньо. — Жыли сме іщы дотепер, бо хыжу маме на вышнім кінци, а Колерка зачала косити люди з нижнього. Але вчера была і в найблизшых сусідів. Поховали сме іх. А нас ани не буде хто земльом пригребсти, — здыхнул тяжко няньо і засмотріл ся ня святы образы, якы в ряді вісіли на стіні під герендом.

— Йой, йой, што лем будеме робити? — заломила мати рукы і заляла ся горенькыма слызами.

— Мамко, мамко, што ся з нами має стати? — опросила ся Марка і клубятьом ся скрутила матери на коліна.

— Ей, не прос ся ня, дітинятко моє любе, не прос, бо-м ти ани не година повісти, — рекла змучена мати і повтерала си горячы слызы до синього шурца.

— Але я хочу знати! — настоювала Марка...

— Дай покій! — озвал ся брат, якій лем слухал бесіду і до того часу нич не повіл. — Ты не знаш, же по валалі ходит Колерка, а де войде, до котрой хыжы, та там вшыткы люде повмерают? Ты того не знаш?

— Ні, не знам, — одповіло простодушно дівчатко. — А хто є тота Колерка? Я іщы єй ниґда не виділа...

— Та то такє дівчатко, што не є ани дівча, бо не ма людску подобу, — одповідал поважно хлопец.

— Тепер хоче до нас прийти? — выпрошувало ся дале дівчатко.

— Хоче! А буд уж тихо! Не мель тым своім языком, як прайником по брылі! Не видиш, же з того сут нашы мамка смутны?

Дівчатко ся знітило і уж не повіло ани слово.

— Колерка! Колерка уж іде! — закричал няньо, зіркаючы через выгляд. — Скоро, скоро ся вызоблікайте!.. А ты, жено, рыхтуй велику, білу плахту. Так... А тепер собі полігайме. Головом ґу порогу... Позаперайте очы! А не же іх отворите! І уж ани слово! Вшыткы, як мухы!..

Колерка зачала помалы отверати двері. Кєд заскрипіли, пороззерала ся доокола і мало зо своіх козячых ніг не впала, кєд збачыла, як коло самого порога лежыт четверо люди і сут прикрыты єдном білом, великом плахтом. Очы мают заперты, не дыхают. Спід білой плахты ім лем головы і ногы стырчат. Мертвы – і готове!

— Што то? — загугнала попід ніс Колерка. Жебы я ту уж была? Ні, в тій хыжы я іщы не была, а ту уж люде повмерали, — крутила паздірявом головом Колерка. — Ту могла быти лем моя сестра... Но чекай! Я ій дам! — здвигла свої кістлявы рукы Колерка і замахала нима, як повереслом.

Колерка злісно натиснула на скібку і выскочыла надвір, аж ся за ньом натягла біла, вапняна смуга.

Кєд ся заперли двері, людскы поставы під білом, великом плахтом іщы ся долго не рушали, іщы сперали дых. Перший отворил очы няньо, за ним мати, потім і хлопчык. Порушали головами і біла плахта ся двигла.

— А ты чом, Марко, не встаєш? — обернул ся няньо ґу дівчатю, якє лежало під плахтом і чомси схлипувало.

— Я так хотіла видіти Колерку... Але кєд сте мі заказали... — повторало сой мокрий носик до пясти.

— Бодай ся никому ани не приснила, — повіл няньо і з великом ласком притис дітину до своіх груди.

АНДРИЙ КОПЧА

знимкы: СЕВАСТИЯН ОКОЛОТОВИЧ

Лугы – 20-ий раз...

Так ся якоси зышло, же в 2010. роцї маме пару округлых любилеів. Окрем XXX-той Лемківской Ватры на Чужыні в Михалові і 10-лїтя дияльности Ансамбля Пісні і Танця „Ластівочка" з Пшемкова, тіж Лемківска Ватра в Лугах одбыла ся 20-тий раз. І так ся якоси дивні зышло, же был єм на ній аж... двараз (на єдній з першых – в 1992 роцї і на остатній). З Вроцлава до Лугів є кус веце як 250 км, але все якоси было ся я на ню тяжко выбрати, головні зато, же медже ньом а том в Михалові є лем три тыжні ріжниці, а відомо, же „кошеля все є ближша тілу". Але на ювілейну не міг єм ся не выбрати...

Само село Лугы є невелькс, але мало щестя (а то все важне) до одданых лемківскым справам люди. Зачну од того, котрий в 1991 роцї зорганізував першу ватру в Лугах. Был то Богдан Сивєц. А зробил тото під шыльдом Стоваришыня Любителів Лемківской Культуры в Лугах (перше то был кружок Стоваришыня ... Лемків). По кілкох роках, з ріжных взглядів, виіхал з Польщы. На щестця для Ватры в Лугах, де од 50-ых років є православна церков, в 1999 роцї парохом остал молодій священник Артур Грабан, котрого няньо Володислав, разом з Петром Трохановскым выдумали Лемківску Ватру в горах. Вказало ся, же недалеко впало якбо од яблони і Грабан юньор найперше сам а потім вспільні з новым ведучым Стоваришыня Любителів Лемківской Культуры Андрийом Тутко органузували наступны ватры в Лугах.

Першу ватру в Лугах розпалил 25 мая 1991 рока, згідні з лемківском традицийом найстарший товды мешканец Лугів, Василь Ґарбера а „зьвіздом" імпрезы был ансамбль „Хвилина" з Любом Криницком як солістком. І през пару наступных років то він был головным аніматором ватр в Лугах. Очывидні, выступували тіж інчы лемківскы ансамблі, хоцбы „Водограй", але в тамтых часах не было іх аж так дуже. З часом возникло іх шторазвеце і за тых 20 років през маленьку сцену в парку над озером Долгє перешло іх парудесят, в тім зза границі, головні з Украіны. А треба памятати, же Лугы то не Ждыня ци Зындранова, а навет не Михалів і дорога

до них далека і дуже... кошгус. На щестя священник А. Грабан окрем духовной опанував тіж материяльну сторону жыгя і разом з А. Тутко знає найти гроши на Ватру в Лугах і не лем на Ватру, о чым найліпше сьвідчыт діяльніст молодіжного ансамблю „Лемко-Тавер", зорганізуваня в Стшельцях Краєньскых в місцевій старій вежи до тисніня воды лемківско-памятной ізбы, клюбу і сали проб для ансамбля ци діяльніст выдавнича.

Само місце, де одбыват ся ватра, є барз урокливе, хоц невелькс. З єдной сторони парк а з другой озеро. Посередині зас лука, а на ній невелика сцена, столы і лавкы, котры підкрісляют родинний характер імпрезы. Окрем того каждий приходит зо свойом меріндьом, бо нес ниякой гастрономіі. Люде чуют ся як на пікніку, а барже на гостині. Гірше єст, коли на сцені выступує популярний ансамбль, головні молодіжний, бо товды молоды участникы ватры стают докола сцены, а тоты што сідят при столах, видят лем іх ...плечы. Хоц сут ансамблі, котрых ліпше лем ... слухати, а обзераня мож собі дарувати.

Але вернийме до ювілейной 20-той Ватры в Лугах. Тогорічна одбыла ся 16 і 17 липця. При прекрасній погоді пришло на ню бл. тисяч люди (думам ту о суботі, бо в пятницю єм не был). А коли бесідую о пятници, то в Лугах має она барже спортовий характир, хоц гуляня єст тіж праві до рана, але для дакотрих молодых гуляня то праві як спорт.

Головна част 20-ой Ватры зачала ся в суботу по полудни од выступу ансамблю "Розтока" з Рудной. Ансамбль тот то єден з трьох лемківскых фольклорних ансамблів, котры діют в Польщи (дальшы то „Кычера", котра на 20-тій Ватрі не выступила, а друга то „Ластівочка", котра выступила пізнійше) Потім на сцені появили ся лемківскы конферансієри з... Украіни, то є Василь Шкымба з дівком Надійом. Вели они програм на весело, як то Василь знає робити. В части офіцияльній выступил Ведучий Стоваришыня ЛЛК в Лугах Андрий Тутко, котрий привитал гости як тіж угонорувал організатора першых

Юлія Дошна все потрафит зъєднати сой публику.

ватр в Лугах Богдана Сивця. Але головным акцентом было розпаліня Ватры. Зробил тото найстаршій тепер жытель села Лугы Павел Сивец. А потім зачали ся концерты солістів і ансамблів. Выступили медже інчыма Юлія Дошна з Лося, Ансамбль Пісні і Танця Ластівочка" з Пшемкова, Ансамбль Пісні і Танця „Ославяне" з Мокрого і зьвізда вечера Фольковий Ансамбль „Лемко-Тавер" зо Стшелец Краєньскых, то є місцевы. Не дивота, же были барз горячо приняты. В тій части выступил тіж a capella мужскій квартет „Акорд"з Тарнополя (Украіна), котрий запрезентувал високій рівень. Нічна част ватры, то забава аж до білого рана. До танця грали медже інчыма „Бурян" з Горлиц, „Надія" з Лешна Ґурного і ветераны Ватр в Лугах „Водограй" з Рынарціц, котрий є найстаршым лемківскым ансамбльом взагалі.

По мойому 20-та Лемківска Ватра в Лугах была удана, має свій климат і камеральний, родинний характер. Добрі бы было, жебы такых стріч было як найвеце і вцалі не мусят ся они называти ватрами, хоц мусят мати лемківскій характер і климат, бо то є найважнійше.А організаторам Лемківской Ватри в Лугах жычыме зорганізуваня найменше 20-ох наступных а найліпше іщы веце.

⇦ п. П. Сивец розпалят ватру, ⇧ Шкымбы ведут конкурс.

„Лемко-Тавер" має своіх одданых фанів не лем в Лугах.

Краківскій Бурсак

КРАКІВ – СТОЛИЦЯ КУЛЬТУРЫ НЕ ЛЕМ ПОЛЯКІВ ✸ СТУДЕНТСКА СТРАНИЧКА

Орґанізациі Руснаків в Сербіі

Єдном з головных ціли нашой прогулькы до Сербіі были стрічы з представниками русиньскых орґанізаций і познаня іх структур, обсягу діяльностии і способу функцийонуваня.

Нас – студентів зо вшыткых сербскых орґанізаций найбарже заінтересували молодежны орґанізациі. В Рускым Керестурі были сме в бюрі Pact Ruthenorum. Є то невладова орґанізация молодых Руснаків в Сербіі заложена через групу мешканців Руского Керестура під проводом Володимиря Чызмара. Тота орґанізация занимат ся шыріньом русиньскей свідомости і почутя єдности з русиньском нацийом серед молодежы через орґанізуваня вельох культурных і науковых імпрез і забав. Сут то медже інчыма Медженародний волонтерскій лагєр, фестіваль Водова Фест і Дньовка. Pact спомагат выдаваня книжок, платен і публикаций для молодежы. Діяльніст орґанізациі фінансує по части Нацийональний Совіт, має она тіж власны середкы а тіж може рахувати на спонсорів.

Были сме тіж в єдній з барже знаных, а по сути головній русиньскій орґанізациі – в Рускій Матці, котрой ведучий, Дюра Папуга, занимал ся нами в часі нашой прогулькы і забезпечыл нам вшыткы выгоды і середы, жебы сме ся чули як найліпше.

Руска Матка маc своє правліня в Рускым Керестурі, але веде тіж діяльніст в Коцурі, Новым Саді і Вербасі. Тота орґанізация занимат ся вводжыньом ріжных культурных, науковых і інформацийных програмів, котры мают на ціли спілпрацу з інчыма русиньскыма орґанізациями на цілым світі. Орґанізує тіж семінарі і выдаc публикациі посвячены інтеґрациі Руснаків в Сербіі а тіж конкурс і выставу знимок Руски Витяз в Вербасі, публикує знаного «Руснака» і книжкы молодых русиньскых писателів.

В ден нашого выізду были сме тіж в Етно клюбі *Одняте од забуця* в Коцурі, де наша Пани Дохтор мала свій вечер поезиі. Клюб был заложений через групу громадян, котры чысленні пришли на стрічу з нами. Діяльніст той орґанізациі звязана є головні з фолькларным простором і в сій рамках робит етноґрафічна, драматычна, літературна і рецитаторска секция, котры ведут ріжны культурны імпрезы, медже інчыма *Зоз нашой прешлости і будучости*. Фінансово діяльніст клюбу спомагат локална самоурядова влада, а окремы проскты тіж одповідні міністерства Сербіі і Нацийональний Совіт.

Авторска стріча др Олены Дуць-Файфер.

Не могли сме тіж на нашій пути познаваня русиньскых орґанізаций в Сербіі поминути сідибы Нацийонального Совіту, котрий є найважнійшым орґаном самоурядовым меншын в Сербіі. Устава, згідні з котром можливе было основаня меншыновых совітів, была установлена в 2002 роцї, як *Закон о захороніню прав і свобід нацийональных меншын*. В листопаді того рока, як єден з першых, был установлений совіт русиньскей меншыны. Перша каденция Совіту тырвала 2 роки, то є до часу, коли елєкторскій состав выбрал новых членів Совіту.

Компетенциі Нацийолальных Совітів в просторі самоурядуваня цілий час розшыряли ся і были окрісляны рядом державных законів зобраных в *Законі о Нацийоналных Совітах нацийоналных меншын*. Подля нього Нацйональний Совіт маc не лем можніст, але і обовязок орґанізувати і творити обставины і права в просторі вчыня, культуры а тіж урядового ужытя русиньского языка в мові і на писмі. Русиньский Совіт одповідат тіж за реляцию з державныма урядами. Русинский Совіт спілучаствував в основуваню державной сыстемы і творіню прав, завдякы котрым можливе є захороніня культуры Русинів в рамках сербскей державы. Тота інституция занимат ся медже інчыма фінансуваньом і орґанізацийом культурных імпрез а тіж науковых і інформацийных акций.

Нацийолальний Совіт є для сербскых Руснаків головном інституцийом, котра дає можніст розвитя іх меншыновой культуры в рамках і з помічю державы. Ведучым Нацийонального Совіту Русинів є Славко Орос, котрий щыро нас гостил.

Барз присмні были сме приняты тіж в Домі Культуры в Рускым Керестурі. Діяльніст Дому Куль-

туры обнимат музычно-фольколрну творчіст, драматычну студию АРТ, рецитаторску секцию, а тіж выдавництво платен і організацию ім-през, в тым чыслі Фестівалю русиньской культуры «Червена ружа», Драмового мемориялу Петра Ризнича Дяді і Костельниковой Осени.

В Новым Садї одвідили сме Завод за культуру і язык войводиньскых Русинів. Тота інституция была утворена завдякы ініциятыві Стоваришыня А П Войводина і Нацийонального Совіту русиньской меншыны і істніс як офіцийна інституция, котрой дыректором є Мирослав Кевежди. Діяльніст Завода, котра обнимат документацию і архівізацию культурных і історичных памятників Русинів, котра позвалят презентувати ю серед шыршой групы публикы, а тіж презентацию і публикацию творів русиньскых творців з ріжных просторів. Завод є фінансуваний зо середків орґанізаций, котры тоту інституцию основали, а тіж з приходів зо свойой діялности.

Тото, што сме ся дознали про русиньскы орґанізациі в Сербіі, коли сме были гын в гостях, барз ся нам подабало, прото же ведут они діяльніст на хосен захороніня і шыріня свойой культуры, сут добрі зорґанізуваны і отворены на новых люди і новы ідеі.

Каролина (Karolina Król)

Ци зрозумієме іх язык?

Коли дознали сме ся, што будеме могли поіхати до Сербіі і Хорвациі, жебы познати тамтышніх Русинів – барз втішыли сме ся.

Перед выіздом отримали сме програм прогулькы, в котрым орґанізаторе написали, што каждого дня о семій рано будеме брати участ в богослужыню. Рішыли сме, што выділиме малы групы, котры будут ходити так, жебы никого не вразити. Што ся вказало – был то лем такій малий, невинний «жарт», і в результаті пішли сме лем раз на службу до церкви, жебы присмотрити ся ріжницям медже службом Лемків гев в Польщи, а Русинів гын в Сербіі.

Перед выіздом барз нас інтересували меджеязыковы ріжниці, прото наша Пані Дохтор принесла на занятя текст, написаний през Мелянію Рымар. Щыро бесідуючы, было нам тяжко навет прочытати тот текст, а што уж го зрозуміти. Найбарже значучом ріжницьом, котру достерегли сме, был брак заднього «ы» в русиньскым. Так як в лемківскым можеме найти вельо польонізмів, так і гын мож достеречы вельо запожычынь з сербского языка. Взагалі іх ґраматычна система є барже західньославяньска, словацка, як східньославяньска, русиньска.

По парох днях ослуханя ся з іх языком, было нам уж о вельо легше іх зрозуміти і втовды зачали сме барз охочо бесідувати з нима.

Барз помічний в тій інтерґрациі был др Михайло Фейса. Працує він на кафедрі русиньской філології в Новым Садї, де поіхали сме 15-ого квітня. Др Фейса вказал нам Університет, пак забрал нас до чытальні і зачал оповідати о філології, котра зачала діяти при філоцофскым факультеті в 1972 році. Студия тырвают 4 роки, а рік 5-ий то студия магістерскы, дыпломовы. Криза в державі повлияла тіж на ситуацию на Університеті – в результаті мают они тепер невельо студентів.

В часі студий студенты мают до выбору єден з шестьох лекторатів чужого языка: английскій, французкій, німецкій, ішпаньскій або талияньскій. 85% студентів выберат английскій язык. Жебы филологія могла діяти, потрібны сут одповідні кадры, што найменше 3 особы з тытулом дохторя. Тепер в Новым Садї на русиньскій філології робит шестеро дохторів, в тым др Михайло Фейса. До диспозыциі студентів є чытальня, в котрій находит ся близко 4.000 книжок. Бесідуючы зо студентами, дознали сме ся, што они тіж правдоподібно будут мали проблемы, жебы найти якысу роботу, хоцкі русиньскє середовиско в Сербіі є барже розвинене як лемківскє гев в Польщи.

Барз хосенне было для нас порівнаня нашых кафедр, іх форм діяня, можливости, якы мяют абсольвенты. Не меніше хосенне і інтересуюче было присмотріня ся языковым ріжницям, але тіж рефлексия, же барз скоро можеме легко розуміти бачваньску версию русиньского языка. Значыт лемківска і бачваньска версия не сут так одмінны, як ся нам на початку здавало.

Афія (Aneta Radziejewska)

Объєктыв не кламле. Лиця вказуют, же серед бачваньких Руснаків чули мы ся чудово. Знимкы Югаскы.

ШТЕФАН СУХЫЙ

Свято польовых коників

Зима приходит, ген, з другого сьвіта. Лем літо єст земне. А ту, по руснацкых бережках і долинках, полных зеленого быля, як зачнут ся перебіганкы польовых коників, так ти ся стримат час і никому ся не хоче одты одходити. То є міц, панове! Ачий да-с милион сверщків вам гудат до тихых крочаів, а вы лем ідете та ідете тыма зеленыма бережками і яружками... Красота ся ґу вам довірно притулят, як домашній пес.

Милионы звуків і запахів. Милиард.

Пак нараз прийде жолтньова революция. Слимакы одкочарують зо своіма пілкішками до заспаной республикы, сверщкы поскручают ноты і є по красі. Сам од себе посмутніє чловек. Можливе, не так з тугы за красотов, як з мысли, же не знає, де ся то вшытко поділо і чом так краса коротко тырват, і же є невладний тото чудо вернути.

Літо над русиньскыма Бескідами – одомаш то землі, што го Руснакім сплачат за вічну свою пісноту і тым ай за іх біду.

Телефонує мі дівка Наталка з Фльориды і зьвідує ся ци є дома шумні. Што ій мам повісти? Тов шумністю треба жыти ту, в нас. Субьєтивны ідеалісты повідают, же лем як подумаш о даякым місци або річы, уж ся даны реалії стают дійствительныма. О бескідскым літі нияк то не мож повісти. Не є прецін єдно, ци єс досправды на своім, або го лем тужбов досігаш.

Зо збірки *Міст над ріков часу*, есеі, 2009

Афоризмы (о творчости)

В каждым творі люде глядают думок, котры не мают ничого спільного з інтенциями автора.

(Люі Бунюель)

Творчіст то царство, в котрым тот лем цисярьом, хто і слугом.

(Владислав Ґжещик)

Іщы ся не трафило, жебы правдивий творец поважні трактувал критыка. Зато тіж гнівают ся на критыків лем ґрафоманы.

(Ян Блоньскі)

Творити то значыт одбывати суд над свойом душом.

(Генрік Ібсен)

Тото, што ся в найвекшым труді творит, має выглядати так, гейбы родило ся скоро, такой без труду, цілком легко, на перекір правді. (Мікеланджелло)

Творчіст все є лем експедицийом в напрямі правды.

(Франц Кафка)

Здібний творит, нездібний повчує. (Джордж Бернард Шоу)

Каждий творец в глубині свойой душы є дакус чудаком.

(Миколай Гоголь)

Максим і Клим

— Жытя зачынат ся по пятдесятці — ґварит Максим.

— А по сотці, або двох — додає Клим — є іщы приємнійше.

•

— Ци перестерігали сте моіх вказівок: ниякой палюнкы, лем молоко — ґварит дохтор до Максима.

— Так, пане дохтор і аж тераз єм спохватил, чом діти заєдно плачут.

•

Приходит Клим до дохторя.

— Пане дохтор, так мя окропечні печінка болит.

— А пьєте!

— Та пью, але не помагат.

•

Вертат ся Максим домів пізняво, підхмелений, а баба зараз з кочергом до него:

— Ты, цмоку! Будеш ішы пил?!

— Буду! Але не лій дуже.

•

— Чом, Максим, кєд двигаш погарик, та запераш очы?

— Обіцял єм бабі, же до погарика не зазрю.

•

До Клима підходят поліциянты.

— Документы прошу — ґварит єден.

— Не мам.

— Та ідеме — повідат другій.

— Но та ідте...

DN: cn=http://lemko.org, o=Walter Maksimovich, ou, email=walter@lemko.org, c=US
'Date: 2011.01.05 00:38:44 -05'00

ІВАН РУСЕНКО

Люде ріжной масти

Сут люде ріжной масти
І не вшыткы єднакы;
Барнасты, серпасты
Лісты, істы вселякы.
(...)
Сут люде віруючы,
Баптисты і мормоны,
Што не курят дугану
І не пьют самогоны.
(...)
Але вшыткы бы хтіли
Сами єдны всьо мати,
А зас другым лем кусьцьок,
Або і нич не дати.

❄

Придут часы даколи,
Придут часы золоты,
Же никому не бракне
Ни хліба, ни роботы.

Каждий буде мал місце
Для себе і родины,
Жыти буде спокійні
До остатньой годины.

Вшыткы будут безпечны,
Войны зовсім не буде,
І на нашій плянеті
Щестливы будут люде.

В щестю жыти будеме,
А стару нашу біду
Зашыєме до мішка,
Пішлеме в Антарктыду.

Най ю фрас заморочыт
Раз на все і на вікы,
Жебы уж не дусила
Нашого чоловіка

Вытруєме всі щуры,
Вынищыме комары,
Жебы были здоровы
І молоды і стары.
(...)

І буде в нас безпека,
Лем нам треба признати,
В каждым нашым чловеку
Не ворога лем брата.

Лем єдна правда на сьвіті,
Двох правд быти не може,
Як єдно "А" в алфавиті,
Двох "А" ніт, верабоже!

Послухайте вшыткы люде
лемківского роду —
хто в тым краю рідным, бідным
каламутит воду.
Послухайте, може ся вам
придаст тото в біді,
може навчыт шанувати
братів і сусідів.

(Амроз)

Місце для рефлексий

То Русенко так мя намалював – босым, з палицьом. Не гнівам ся на него. Так было. Правда, черевікы єм мал, стати ня на ні было, але-м іх не носил. А чловека так пишут – як го видят.

Заправды, кєд ходит о писаня, та мя і описал Ваньо во своїм Вертепі, посписувал мої казаня. Не чысто так, як єм гварил, шувні по свойому, але про то тіж ся не гнівам. Ба! Гнівати ся?! Величати мі треба Русенку! Адже, кєд бы не він, та гнеска пес з кулявом ногом не памятал бы о мі. І тот Мурянка тіж бы мя ту, горі, не поміщал.

*...Жаль мі той Мурянкы. Выдає Русенкову книгу, дуркат до своіх вышніх принципалів, а они гейбы глухы были. Іщы дурнувато зьвідують – а пінязі маш? ...Кєд єм пред сто роками ходил по Лемковині, та аж так мя за бортака не мали... **(nm)***

W NUMERZE:

str. 2 – prezentacja numeru;
str. 3 – *Nowiny - nie nowiny, nie tylko z Łemkowyny* – z życia lemkowskiego i rusińskiego kręgu kulturowego;
str. 4 – *Z dostępnej prasy, z komentarzem i bez*;
str. 6 – *Ludowy artysta Mytro Sołynko* (Petro Kohut);
str. 8 – *„S" – jak smutek w Ruskim Potoku* (Petro Trochanowskij) – słowo pośmiertne o Maryi Malcowskiej;
str. 9 – *Matczyna prawda* (Marija Malcowska) – fragment opowiadania;
str. 10 – *„Dzwony Łemkiwszczyny"* (Anna Kyrpan) – reportaż z Ogólnokraińskiego Festiwal Kultury Łemkowskiej w Monastyrysku;
str. 12 – *Jubileusz na obczyźnie* (Anna Rydzanycz) – reportaż z XXX Łemkowskiej Watry na Obczyźnie /Michałów/;
str. 14 *Słowo na sławny jubileusz Oleny* (Petro Murianka) – laudacja dla Oleny Duć-Fajfer z okazji 50. rocznicy urodzin;
str. 16 – *Jubileusz na obczyźnie* dokończenie ze strony 13.;
str. 18 – *Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce na tle europejskim* (Bohdan Gambal) – relacja z konferencji w Lublinie;
str. 21 – *Kolerka* (Marija Malcowska) – legenda;
str. 22 – *Ługi – po raz 20-ty* (Andryj Kopcza) – reportaż z XX Łemkowskiej Watry w Ługach k. Strzelec Krajeńskich;
str. 24 – „Krakiwskij Bursak" – dodatek do „Besidy"; *Organizacje Rusnaków w Serbii* (Karolina Król); *Czy rozumiemy ich język* (Aneta Radziejewska);
str. 30 – *Ludzie różnej maści* (Iwan Rusenko) – wiersz; *Aforyzmy*; *Maksym i Kłym* – dowcipy;
str. 27 – *Święto konikówpolnych* (Sztefan Suchyj) - esej; *Miejsce na refleksje* (pt).

Na pierwszej stronie okładki: *Chrystyna Herc z Rusi Podkarpackiej śpiewa w Michałowie.*

Na ostatniej stronie okładki: *Fotoreportaż z XXX Łemkowskiej Watry na Obczyźnie* – Petro Kuziak, Myrosław Worhacz.

♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦

„B E S I D A" - dwumiesięcznik Zarządu Głównego Stowarzyszenia Łemków • Redaguje zespół: Piotr Basałyga, Helena Duć-Fajfer, Andrzej Kopcza, Damian Trochanowski, Piotr Trochanowski – redaktor naczelny • Adres redakcji: 33-380 Krynica Zdrój, skr. p. 83; e-mail: besida@gmail.com • Kolportaż: Zarząd Główny Stowarzyszenia Łemków, 59-220 Legnica 6, ul. Zofii Kossak 6 (internetowa strona: http://www.stowarzyszenielemkow.pl) - na ten adres należy składać zamówienia na prenumeratę • cena pojedynczego egzemplarza – 3,50 zł,- plus opłata za przesyłkę. Przedpłata na prenumeratę roczną, z kosztami przesyłki - 33,00 zł. Konto: PEKAO SA o/Legnica 03 1240 1473 1111 0000 2521 9690 z dopiskiem: Na prenumeratę „Besidy"

Redakcja zastrzega sobie prawo skracania materiałów. Poglądy redakcji nie zawsze są zbieżne z poglądami autorów artykułów.

♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦

Numer wydano dzięki dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji

Братя Горощакы та сестры Дубец
зачынали писати історию михалівскых Ватр

Дахто повіст, напише, же в амфітеатрі
зберат ся мало люди...

Під Русенкове мотто „Ластівочка" святквала 10-літя

ЮВІЛЕЙНА – XXX.

Нагороды для фіналістів конкрсу *101 зьвідань...*

і тіж першыраз „Бабчына Співанка"
з Підкарпатской Руси

враз з „Червеном Ружом"

Першыраз на Ватрі был „Хемлонячік"
з Гуменного

зас „Барвінок", хоц бывал уж в нас не раз,
преця ждати будеме на него заєдно.

І ґорлицка „Терочка" враз з „Лемковскєґо"
выстпили в Михалові першыраз,